

27.1.1997

HAASTATTELUOHJE

ELINOLOTUTKIMUS 1997 / ECHP

Helmikuu 1997

 *Tilastokeskus*

SISÄLLYSLUETTELO:

1. Elinolotutkimus 1997	3
1.1. Tutkimuksen tausta	3
1.2. Muuttuva tietojenkeruu	4
2. Työvälineet	7
2.1. Tutkimuksen materiaali	7
2.1.1. Haastattelulomakkeet	7
2.1.2. Työohjeet	8
2.1.3. Kohdelomake	8
3. Tutkimuksen otos	10
4. Tutkimuksen toteuttaminen	11
4.1. Kenttätöaika	11
4.2. Tutkimuksen kohde	11
4.3. Kohteena olevan henkilön tavoittaminen	11
4.4. Haastattelusta sopiminen	12
4.5. Varsinainen haastattelu	13
4.6. Seuraavan haastatteluajankohdan esittely	15
4.7. Kadon pienentäminen	15
5. Yleisiä ohjeita	15
5.1. Katojen merkitseminen koneelle	15
5.2. Lomakkeiden palautus	16
5.3. Yhteyshenkilöt	16
5.4. Töiden laskutus	16
6. Elinolotutkimus 1997:n kysymyskohtaiset ohjeet	17
6.1. Yleisiä ohjeita	17
6.2. Kotitalouskohtaiset kysymykset	18
6.3. Henkilökohtaiset kysymykset	24

1. ELINOLOTUTKIMUS 1997

Elinolotutkimus 1997 on kaikissa EU:n jäsenmaissa toteutettava haastattelututkimus. Tutkimuksen englanninkielinen nimi on European Community Household Panel ja niinpä se tavallisimmin tunnetaan kirjainyhdistelmällä ECHP.

Tänä vuonna Tilastokeskus osallistuu ECHP-tutkimuksen tietojenkeruuseen toisen kerran. Edellinen tutkimus tehtiin maassamme viime vuonna. Vanhoissa jäsenvaltioissa ECHP aloitettiin vuonna 1994, joten tuleva tutkimus on näissä maissa jo neljäs. Näillä näkymin ECHP tulee jatkumaan nykyisessä muodossaan ainakin vuoteen 1999 asti.

Tässä jaksossa palautetaan ensiksi mieleen eräitä yleisiä asioita ECHP:n taustasta ja sen jälkeen kerrotaan miten uuden tutkimuksen tietojenkeruu poikkeaa viime vuotista. Yksityiskohtaiset neuvot tutkimuksen suorittamisesta löytyvät ohjeen myöhemmistä kappaleista.

1.1. Tutkimuksen tausta

ECHP:n yleisenä tavoitteena on selvittää Euroopan Unionin sisämarkkinoiden vaikutuksia kotitalouksien elinoloihin ja hyvinvointiin. Tärkeällä sijalla ovat tällöin uusien työpaikkojen luominen ja työmarkkinoiden kehittäminen. Tämä näkyy myös ECHP:n sisällössä, josta työtä koskevat kysymykset haukkaavat suurimman palan. Toinen korostetun aseman saanut elinolojen mittari tutkimuksessa ovat tulot. ECHP:n sisältö jakautuu karkeasti ottaen seuraaviin osiin:

Henkilön taustatiedot ja historia

Asuminen

Taloudellinen tilanne

Taloudellinen ja muu toiminta

Työ

Tulot

Sosiaaliset suhteet

Koulutus

Terveys

ECHP:n suurin hyöty on, että se antaa yhtenäisen ja laaja-alaisen kuvan EU-kansalaisten hyvinvoinnista. Tulojen ja työn ohella tärkeitä ovat tiedot koulutuksesta, asumisesta, terveydestä, muuttoliikkeestä jne. Ainutlaatuisen tietosisältönsä johdosta ECHP on muodostumassa yhdeksi tärkeimmistä (jollei tärkeimmäksi) tilastolähteistä haluttaessa vertailla jäsenmaiden elinoloja keskenään.

ECHP:n sisältö muistuttaa eräiltä osin Tilastokeskuksen keräämää EU-työvoimatutkimusta. Itse asiassa monet tutkimusten käsitteistä ja jopa osa kysymyksistä ovat aivan samoja. Syynä tähän on paitsi päällekkäin menevä tietosisältö myös se, että molemmat tutkimukset pyritään tekemään samalla tavoin kaikissa jäsenmaissa.

Vertailukelpoisten tietojen tavoittelu on johtanut siihen, että ECHP:n tiedot pyritään keräämään myös menetelmältään yhtenevästi. Tutkimus tehdään käyntihaastatteluna, mutta myös puhelimen käyttö on sallittua. Suomessa tiedot kerätään CAPI-haastatteluilla. Viime vuonna noudatimme kirjaimellisesti suositusta yhtenäisestä tietojenkeruusta ja haastattelimme kaikki kysymykset. Tänä vuonna tämä käytäntö tulee muuttumaan.

Kuten edelliselläkin kerralla ECHP:n tiedot kerätään samalta otokselta kotitaloustutkimuksen kanssa. Mukana ovat tällöin ne kotitaloudet ja henkilöt (poikkeustapauksista hieman jäljempänä), joita haastateltiin viimekin vuonna eli kotitaloustutkimuksen vanha paneeli. ECHP:n osalta tutkimus tulee jatkumaan näille talouksille vielä vuosina 1998–99, vaikka kotitaloustutkimuksen osuus tuleekin jäämään pois.

1.2. Muuttuva tietojenkeruu

Vaikka ECHP tulee tämän vuoden tutkimuskierroksella muistuttamaan pääosin viimevuotista lomaketta, on keruutavassa tapahtunut muutamia oleellisia muutoksia. Ensimmäinen hyvä uutinen on varmasti se, että suurin osa tulotiedoista otetaan tällä kertaa rekistereistä. Mukana lomakkeella on lähinnä kokonaistuloja ja haastatteluajankohdan palkkatuloja koskevia kysymyksiä. Myös eräitä tuloja kysytään sen vuoksi, että niitä ei voida saada riittävän eriteltynä rekistereistä.

Toinen itse lomakkeen sisältöön vaikuttava seikka on se, että varsin moni kotitalouden ja henkilön taustaa koskeva tieto jätetään nyt toisella haastattelukerralla kysymättä, jos tilanne on pysynyt ennallaan viime vuotiseen verrattuna. Haastattelemta jätetään tällöin mm. asuinpaikkaa, asuntoa sekä ammatillista ja koulutuksellista taustaa koskevia tietoja. Nämäkin tiedot kysytään kuitenkin siinä tapauksessa, että ne ovat muuttuneet tai henkilöä ei ole haastateltu aikaisemmin.

Kolmas lomaketta koskeva muutos on se, että edelliskerran kytkennät kotitaloustutkimuksen ja ECHP:n lomakkeen väliltä on poistettu. Useimmissa tapauksissa näitä kytkentöjä ei tällä kertaa olisi tarvittukaan, mutta niiden puuttuminen voi joskus johtaa joihinkin päällekkäisiin kysymyksiin.

Kokonaisuudessaan muutosten vaikutus lomakkeelle on se, että haastattelu tulee parhaimmillaan lyhenemään oleellisesti. Lisäksi poisjätetyt kysymykset olivat haastatteluvuodeltaan hankalammasta päästä, ainakin viime kerran haastattelijakommenttien perusteella.

Neljäs oleellinen muutos edelliskertaan verrattuna on tietysti se, että kotitalouksissa vieraillaan nyt toista kertaa. Pääosa haastatteluista tehdään tällöin kuten kotitaloustutkimuksen kakkospaneelissa, eli niille talouksille, joita haastateltiin viimekin vuonna. ECHP:n tavoittamissäännöissä on kuitenkin eräitä poikkeuksia, joita on tarkemmin

selvitetty tämän ohjeen kappaleissa 4.3. ja 4.5.. Tutustu huolellisesti näihin poikkeuksellisiin ohjeisiin.

Lyhyesti sanottuna ECHP:ssa pyritään haastattelemaan

- a) myös ne taloudet, joilta viimeksi saatiin vain kotitaloustutkimus,
- b) poismuuttaneet + koko uudelleen syntynyt kotitalous,
- c) viime kerralla tavoittamatta jääneet taloudet.

Käytännössä poikkeustapauksia tulee olemaan pieni määrä, mutta niiden eteentulemiseen on syytä varautua. Syynä tavanomaista laajempaan kohteiden tavoittamiseen on ECHP:n pitkä paneeli. Mitä useamman vuoden paneeli jatkuu, sitä pienemmäksi kohteiden joukko supistuu. Käytännössä katotapauksien määrä on jatkokierroksilla selvästi pienempi kuin ensimmäisellä haastattelukerralla. Otoksen supistuminen ei ole Suomessa samanlainen ongelma kuin eräissä muissa EU-maissa. Näissä maissa on jouduttu ottamaan uudelleen kohteiksi jopa aikaisemmin kieltäytyneitä kotitalouksia. Näin pitkälle ei meidän oloissamme tarvitse kuitenkaan mennä.

ELINOLOTUTKIMUS 1997:N HAASTATTELULOMAKKEEN RAKENNE

Kotitaloushaastattelu	
Asuminen	
Lastenhoito	
Kotitalouden tulot	

Henkilöhaastattelu																																					
Nykyinen taloudellinen toiminta																																					
Henkilöt, jotka työskentelevät vähintään 15 tuntia viikossa <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 50%;">Nyk. työpaikka</td> <td style="width: 50%;">Työaika</td> </tr> <tr> <td>Työn aloitusajankohta</td> <td>Työsopimus</td> </tr> <tr> <td>Työn löytymistapa</td> <td>Luontaisedut</td> </tr> <tr> <td>Aikaisempi työttömyys</td> <td>Kuukausipalkka</td> </tr> <tr> <td>Miksi lopetti ed. työn</td> <td>Miksei työskentele täysiaikaisesti</td> </tr> <tr> <td>Ammatti</td> <td>Työtyytyväisyys</td> </tr> <tr> <td>Kielitaidon tarve</td> <td>Poissaolot</td> </tr> <tr> <td>Toimipaikka</td> <td>Sivutyöt</td> </tr> <tr> <td>Koulutus</td> <td>Lisätyön etsiminen</td> </tr> <tr> <td>Eläkemaksut (osa)</td> <td></td> </tr> </table>	Nyk. työpaikka	Työaika	Työn aloitusajankohta	Työsopimus	Työn löytymistapa	Luontaisedut	Aikaisempi työttömyys	Kuukausipalkka	Miksi lopetti ed. työn	Miksei työskentele täysiaikaisesti	Ammatti	Työtyytyväisyys	Kielitaidon tarve	Poissaolot	Toimipaikka	Sivutyöt	Koulutus	Lisätyön etsiminen	Eläkemaksut (osa)		Henkilöt, jotka eivät ole työssä tai työskentelevät vähemmän kuin 15 tuntia viikossa <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 50%;">Nykyinen toiminta</td> <td style="width: 50%;">Yhteydenotot</td> </tr> <tr> <td>Työn etsiminen (jos ei työssä)</td> <td>työnvälitykseen</td> </tr> <tr> <td>Ammatti</td> <td>Miksei hyväksynyt tarjottua työtä</td> </tr> <tr> <td>Toimiala</td> <td>Entisen työn lopetusajankohta</td> </tr> <tr> <td>Miksei työskentele täysiaikaisesti</td> <td>Kuukausipalkka</td> </tr> <tr> <td>Uuden tai lisätyön etsiminen</td> <td>Entinen ammatti</td> </tr> <tr> <td>Miksi lopetti ed. työn</td> <td>Entinen toimipaikka</td> </tr> <tr> <td>Eläkemaksut (osa)</td> <td></td> </tr> </table>	Nykyinen toiminta	Yhteydenotot	Työn etsiminen (jos ei työssä)	työnvälitykseen	Ammatti	Miksei hyväksynyt tarjottua työtä	Toimiala	Entisen työn lopetusajankohta	Miksei työskentele täysiaikaisesti	Kuukausipalkka	Uuden tai lisätyön etsiminen	Entinen ammatti	Miksi lopetti ed. työn	Entinen toimipaikka	Eläkemaksut (osa)	
Nyk. työpaikka	Työaika																																				
Työn aloitusajankohta	Työsopimus																																				
Työn löytymistapa	Luontaisedut																																				
Aikaisempi työttömyys	Kuukausipalkka																																				
Miksi lopetti ed. työn	Miksei työskentele täysiaikaisesti																																				
Ammatti	Työtyytyväisyys																																				
Kielitaidon tarve	Poissaolot																																				
Toimipaikka	Sivutyöt																																				
Koulutus	Lisätyön etsiminen																																				
Eläkemaksut (osa)																																					
Nykyinen toiminta	Yhteydenotot																																				
Työn etsiminen (jos ei työssä)	työnvälitykseen																																				
Ammatti	Miksei hyväksynyt tarjottua työtä																																				
Toimiala	Entisen työn lopetusajankohta																																				
Miksei työskentele täysiaikaisesti	Kuukausipalkka																																				
Uuden tai lisätyön etsiminen	Entinen ammatti																																				
Miksi lopetti ed. työn	Entinen toimipaikka																																				
Eläkemaksut (osa)																																					
Sosiaaliset suhteet																																					
Nykyinen tai viimeaikainen koulutus																																					
Toiminta viimeisen kalenterivuoden aikana																																					
Henkilökohtaiset tulot viime vuonna Kuukausipalkka Ylityöansiot Ylim. ansiot																																					
Terveys																																					
Henkilökohtaiset taustatiedot <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 50%;">(Syntymävuosi)</td> <td style="width: 50%;">Ensimmäinen työpaikka</td> </tr> <tr> <td>(Sukupuoli)</td> <td>Aikaisempi työttömyys</td> </tr> <tr> <td>Kansalaisuus</td> <td>Koulutus</td> </tr> <tr> <td>Siviilisääty</td> <td>Työtyytyväisyys</td> </tr> <tr> <td>Muuttotiedot</td> <td></td> </tr> </table>		(Syntymävuosi)	Ensimmäinen työpaikka	(Sukupuoli)	Aikaisempi työttömyys	Kansalaisuus	Koulutus	Siviilisääty	Työtyytyväisyys	Muuttotiedot																											
(Syntymävuosi)	Ensimmäinen työpaikka																																				
(Sukupuoli)	Aikaisempi työttömyys																																				
Kansalaisuus	Koulutus																																				
Siviilisääty	Työtyytyväisyys																																				
Muuttotiedot																																					

2. TYÖVÄLINEET (II paneeli)

2.1. Tutkimuksen materiaali

- kohdelomakkeet: ruskea
- capi-lomakkeet:-- Kotitaloustutkimus 1996 I / II paneeli (TU 12)
 - Hushållsundersökningen 1996 panel I / II (TU 13)
 - Elinolotutkimus 1997 (EHP), kotitalousosa (EK 7S)
 - Elinolotutkimus 1997, henkilöosa (EH 7S)
 - Undersökningen om levnadsförhållanden 1997 (EHP), hushållblock (EK 7R)
 - Undersökningen om levnadsförhållanden 1997 (EHP), personblock (EH 7R)
- työohje
- vastauskortit
- kohdekirjeet (kahdenlaisia)
- taskutilasto

2.1.1. Haastattelulomakkeet

Elinolotutkimus 1997 (tutkimuskokonaisuuden nimi kenttävaiheessa) koostuu kolmesta erillisestä haastattelulomakkeesta, Kotitaloustutkimuksen II paneelin lomakkeesta, EHP:n II paneelin kotitalousosan lomakkeesta ja EHP:n henkilölomakkeesta. EHP-kokonaisuus on viime vuodesta poiketen erotettu kahdeksi erilliseksi lomakkeeksi. EHP-tutkimus tehdään siis samalle kotitaloudelle kuin viime vuonna.

Nyt kakkospaneelissa Kotitaloustutkimuksen ja EHP-tutkimuksen lomakkeet ovat teknisesti kytköksissä toisiinsa ainoastaan otoksen osalta. Viittauksia Kotitaloustutkimuksen lomakkeelta EHP-lomakkeelle kuten viime haastattelukerralla ei tällä kierroksella ole. Normaalityapauksessa haastattelu pyritään aloittamaan kuitenkin aina Kotitaloustutkimuksen haastattelulla.

Projektivalikossa on vain yksi (molemmilla kielillä) Kotitaloustutkimuksen lomake (Kotitaloustutkimus 1996 I / II paneeli), jota käytetään sekä ykkös- että kakkospaneelissa. Kohdenumeron perusteella lomake poluttuu automaattisesti oikean paneelin kysymysreittien mukaan.

EHP-tutkimuksessa kotitalousosan lomake ja henkilöosan lomake on erotettu kahdeksi eri lomakkeeksi, jotta henkilösuuden haastattelut voitaisiin tehdä joustavammin, mikäli kaikki haastateltavat henkilöt eivät ole paikalla samaan aikaan.

EHP-osuudessa haastatellaan kotitalousosaa aina ensimmäisenä, koska tässä osuudessa selvitetään kotitalouden kokoonpano haastatteluhetkellä. Tästä kotitalouden päivityksestä saadaan henkilökohtaisesti haastateltavat kotitalouden jäsenet henkilölomakkeelle.

2.1.2. Työohjeet

Kotitaloustutkimuksen lomakkeen kysymyskohtaisia ohjeita ei ole otettu mukaan tähän työohjeeseen. Ne löytyvät Kotitaloustutkimuksen I paneelin työohjeesta. Muilta osin kakkospaneelissa noudatetaan tätä Elinolotutkimus 1997 -työohjetta.

2.1.3. Kohdelomake

Kohdelomake vastaa muodoltaan ja sisällöltään haastattelijan käsikirjassa (kohta 3.2.1.) mainittua kotitalouksiin kohdistuvien tutkimusten kohdelomaketta.

Kakkospaneelin osoitetiedot on päivitetty marraskuussa, paitsi huom! näiden mukaan-otettujen, ei-tavattujen osalta osoitepäivitys puuttuu. Kohdelomakkeelle osoitekenttään on tulostettu sulkuihin myös vanha osoite, josta voi olla hyötyä ECHP:n haastattelussa tapauksissa, joissa kotitalous on hajonnut.

Kakkospaneelin kohdelomaketiedot perustuvat viimevuotiseen Kotitaloustutkimuksen haastatteluun sekä ECHP-haastatteluun. Kohde ja hänen kotitaloutensa on esitätetty viimekevään **Kotitaloustutkimuksen I haastattelun mukaisesti (= kotitalous 31.12.95) lisättynä ECHP:n haastattelussa haastatteluhetkellä lisätyillä henkilöillä. Nämä lisätyt jäsenet on erotettu viivalla Kotitaloustutkimuksen kotitaloudesta.**

Edellisessä Kotitaloustutkimuksen haastattelussa kotitaloudesta poistetuista henkilöistä on kohdelomakkeelle tulostettu jäsennumero ja tähti nimen kohdalle. **Poistuneen henkilön jäsennumeroa ei saa käyttää uudelleen.**

Haastatteluun valmistautumista varten kohdelomakkeelle on esitätetty myös muutamia edellisen ECHP-haastattelun tietoja. Kohdelomakkeen oikeassa laidassa jäsentietojen jälkeen on esitätetty teksti VIITE, henkilölle, joka ensimmäisellä haastattelukerralla merkattiin viitehenkilöksi ja vastasi ECHP:n kotitalousosaan. **Yleisperiaatteen mukaan viitehenkilön tulee pysyä samana haastattelukerrasta toiseen.**

Kohdelomakkeen oikeassa laidassa, jäsentietojen perässä on ECHP:n henkilökohtaisen haastattelun lopputuloskoodi viime vuodelta. Koodi 01 = vastannut itse henkilöosusteen, 02 = sijaisvastaaja vastannut tai jokin katokoodista 11–61 mikäli henkilöosuus on jäänyt kadoksi.

Kohdelomakkeen E-rivin varakenttiä on esitätetty seuraavasti:

- varakenttä 1: kakkoshaastattelulla II, jos Kotitaloustutkimuksen osuus on saatu viime vuonna tai I, jos kyseessä viime vuonna ei-tavattu kotitalous, jota yritetään uudelleen pelkkään ECHP-tutkimukseen ja kyseessä on ensimmäinen haastattelu.

- varakenttä 2: vuosi, jolloin ensimmäinen haastattelu tehty tai olisi pitänyt tehdä, II otoksella kaikilla 96.

- varakenttä 4–5: esim. lopputuloskoodit 01–12.

Molempien tutkimusten lopputulokset on esitötettyinä tapauksista, joissa TU-haastattelu on saatu, mutta ECHP on jäänyt kokonaan kadoksi. Esim. merkintä 01–12 tarkoittaa, että TU-haastattelu on tehty, mutta ECHP:llä on katokoodi 12 (ajanpuute).

-varakenttä 4: katokoodi 21–21 tai 23–23 tai 25–25 (= ei-tavattujen katokoodi)

Nämä kotitaloudet jäivät viime vuonna koko tutkimuksesta ei-tavatuiksi. Tapaukset tulevat nyt uudelleen tavoitettaviksi ECHP-tutkimukseen, mutta ei Kotitaloustutkimukseen. Koodin yläpuolella on lisäksi teksti PELKKÄ ECHP vielä varmistukseksi, että Kotitaloustutkimusta ei tehdä tälle taloudelle vaan se merkitään kadoksi (katokoodilla 61).

- kohta varalle 7: ensimmäisen haastattelun tehneen haastattelijan numero, jos haastatteli tällä haastattelukerralla eri.

Kohdehenkilö on ilmoitettu kohdelomakkeen B osassa sekä uudelleen kohdassa C ensimmäisenä. Kotitalouden kokoonpano päivitetään myös kakkospaneelin osalta uudelleen haastattelussa. Kotitaloustutkimuksen osalta kotitalouden jäsenet päivitetään 31.12.1996 tilanteeseen. ECHP-tutkimuksen osalta kotitalous päivitetään haastatteluhetken tilanteeseen.

Kohdelomakkeelle merkitään kotitalouden muuttuneet tiedot, esim. osoite korjataan. Jos kotitalous on hajonnut, merkitään kohdelomakkeelle myös muualle muuttaneiden osoitteet, koska ECHP:ssä myös kotitaloudesta pois muuttaneet haastatellaan.

Kotitalouden rakenteessa tapahtuneet muutokset korjataan myös kohdelomakkeelle. Kotitalouteen kuulumattomien henkilöiden nimet vedetään yli ja uudet / puuttuvat henkilöt lisätään. Lisättävistä henkilöistä kohdelomakkeelle kirjoitetaan jäsennumero, nimi ja syntymävuosi. Jäsennumeroksi annetaan seuraava vapaa numero. Poistetun henkilön jäsennumeroa ei saa käyttää. **Sekä poistettavan että lisättävän henkilön nimen perään merkitään muutoksen ajankohta, kuukausi ja vuosi, esim. 3/96. Poistettavista henkilöistä tulee kirjoittaa myös poiston syy. Esim. muuttanut toiseen kotitalouteen, tai kuollut, muuttanut laitokseen jne.** ECHP:n puolella tietoa tarvitaan, koska hajonneita kotitalouksia seurataan.

Kohdelomakkeen D-osaan täytetään kaikki yhteydenottotiedot ja yhteydenottokerrat huolellisesti. Yhteydenottotiedoista tulee selvitä haastattelutapa sekä myös uusintayhteydenotot esim. jos jonkun kotitalouden jäsenen henkilökohtainen haastattelu tehdään erikseen puhelimitse tai jos haastattelua muuten täydennetään.

Katotapauksissa huomautuksia kohtaan kirjoitetaan yksityiskohtainen kadon syy. Myös osittaiskadon eli yksittäisen henkilön poisjäämisen (ennen haastatteluvuotta 16 vuotta täyttäneet) syy kirjataan kohdelomakkeelle.

E-rivin kuntakoodi muutetaan, jos pysyvä asuinkunta (jossa pääosa kotitaloudesta asuu) on muuttunut. Jos osa kotitaloudesta (hajonnut kotitalous) on muuttanut toiseen kuntaan lisätään tämän talouden kuntakoodi toiselle riville.

Lopputulostiedoksi E-riville merkitään 01, jos koko TU–ECHP-tutkimuskokonaisuus on haastateltu, mukaan lukien hajonneet kotitaloudet ja niiden henkilöosuudet. Lop-

putulos on 02, jos yksikin haastateltavista jäsenistä on jäänyt kadoksi tai hajonnutta kotitaloutta ei ole saatu täydellisesti haastateltua.

Viikon numeroa ja kestoja ei kohdelomakkeelle merkitä.

Kohdelomakkeet palautetaan keskusyksikköön heti haastattelun jälkeen viikoittain.

3. TUTKIMUKSEN OTOS

Kokonaisuudessaan kakkospaneelin otos on noin 4 400 kotitaloutta. Kotitaloustutkimuksen II paneelin lähtöotos ja ECHP:n II paneelin lähtöotos poikkeavat toisistaan. Kotitaloustutkimuksen II paneelin otoksen muodostavat viime vuonna Kotitaloustutkimukseen haastatellut kotitaloudet. Kohdehenkilön kotitalous muodostetaan uudelleen II haastattelussa 31.12.1996 tilanteen mukaan.

Vuoden 1997 ECHP-tutkimuksen lähtöotokseen kuuluvat kaikki viime vuonna Kotitaloustutkimukseen haastatellut kotitaloudet, vaikkakin ECHP olisi jäänyt kadoksi sekä lisäksi viime vuonna koko tutkimuskokonaisuudesta tavoittamattomiksi jääneet kotitaloudet. Tavoittamattomista jatkoon on otettu ei tavatut, joiden osoite ja puh. tiedossa, tilapäisesti poissaolevat ja tilapäisesti laitoksessa olevat (katokoodit 21, 23, 25), kaikkiaan 174 kotitaloutta. Edellisellä haastattelukerralla tavoittamattomiksi jääneet ovat mukana kaikilla ECHP:tä tekevillä EU-mailla yhteisten ohjeistusten mukaan.

Alkuperäisen otoksen (I paneelina 1996) kohdehenkilöt on poimittu väestön keskusrekisteristä 15 vuotta täyttäneistä henkilöistä. Tämän jälkeen on rekisteristä haettu kohdehenkilöiden kanssa samassa osoitteessa asuvat henkilöt.

Lopullinen kotitalous on muodostettu haastattelutilanteessa selvittämällä henkilöt, jotka kuuluvat samaan kotitalouteen kohdelomakkeella olevan kohdehenkilön kanssa.

Otanta-asetelma on ollut sama kuin tämän vuoden ykköspaneelissakin. Ositus on tehty sosioekonomisen aseman ja tulojen mukaan.

II paneelin kotitalous muodostetaan uudelleen haastattelussa. Kotitaloustutkimuksen puolella kohdehenkilön kotitalous päivitetään vuoden viimeisen päivän tilanteen mukaan (31.12.1996).

ECHP:n puolella kotitalous päivitetään viimevuotisesta haastatteluhetken tilanteesta tämän vuoden haastatteluhetkeen. **Poikkeuksellista ensimmäiseen haastatteluun verrattuna on, että kotitaloudesta poismuuttaneet henkilöt säilyvät otoksessa ja heidän uutta kotitalouttaan jäljitetään ja haastatellaan ECHP:hen.**

4. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1. Kenttätöaika

Tutkimuksen kenttätööt aloitetaan heti helmikuun alussa materiaalin tultua. **Kenttätöaika päättyy 30.4.1997.** Pyri tekemään haastattelut mahdollisimman etupainotteisesti, jotta huhtikuun viimeiset kaksi viikkoa voisi käyttää ”varaviikkoina” hankalasti tavoitettavia ja siirtyviä tapauksia varten.

4.2. Tutkimuksen kohde

Kotitaloustutkimuksen kohde on se kotitalous, johon kohdehenkilö kuului 31.12.1996. ECHP-tutkimuksen kohde on se kotitalous, johon kohdehenkilö kuuluu haastatteluhetkellä sekä se kotitalous/kotitaloudet, jotka ovat syntyneet tämän alkuperäisen (ensimmäisessä haastattelussa muodostetun) kotitalouden hajoamisen kautta.

4.3. Kohteena olevan henkilön tavoittaminen

Koska tutkimus perustuu henkilötutkimukseen, on kohteena olevaa henkilöä jäljitettävä. (Kohdehenkilö pysyy II -haastattelussa samana kuin I-haastattelussakin)

Jos kohdehenkilö on muuttanut pysyvästi joko omalla toimialueella tai sen ulkopuolella, on uusi osoite aina pyrittävä selvittämään. Uuden osoitteen selvittää se haastattelija, jolle kohde on alunperin lähetetty.

Jos kohdehenkilö asuu tilapäisesti poissa, mutta kuuluu edelleen kohdelomakkeelle merkittyyn kotitalouteen, haastatellaan tätä hänen kotitalouttaan. Kohdehenkilön tiedot voidaan haastatella puhelimitse. Jos haastattelua ei voi tehdä puhelimitse, tiedot kysytään sijaisvastaajalta.

Tilapäisesti muualla asuvia, mutta edelleen kotitalouteen kuuluvia henkilöitä ovat:

- varusmiehet ja kertausharjoituksissa olevat
- toisella paikkakunnalla opiskelevat koululaiset ja opiskelijat, silloin kun he elävät vanhempiansa tuloilla
- muualla koti- tai ulkomailla tilapäisesti työssä olevat
- sairaalahoidossa olevat (tilapäisesti)
- lomalla tai matkoilla olevat

Tietysti myös näitä henkilöitä on jäljitettävä, mikäli he muodostavat yhden hengen kotitalouden.

MENETTELY KOTITALOUSTUTKIMUKSESSA / ECHP-TUTKIMUKSESSA SEURAAVISSA ERIKOISTAPAUKSISSA :

Jos kohdehenkilö on **kuollut** vuoden 1996 aikana eli hän ei ole kuulunut kotitalouteen enää 31.12.1996, kotitaloutta ei haastatella Kotitaloustutkimukseen. ECHP-HAASTATTELU TEHDÄÄN KUITENKIN KOTITALOUDEN MUILLE HENKILÖILLE. Kotitaloustutkimuksen lomakkeelle tehdään kato koodilla 51 .

Jos kohdehenkilö on kuollut vuoden 1997 aikana eli hän on kuulunut kotitalouteen vielä 31.12.1996, kotitalouden muita henkilöitä haastatellaan sekä Kotitaloustutkimukseen, että ECHP:hen.

Samoin menetellään **laitoksissa** asuvien kohdehenkilöiden kanssa. Mikäli he kuuluivat kotitalouteen 31.12.1996, he kuuluvat tutkimuksen perusjoukkoon ja heidän kotitalouttaan haastatellaan sekä kotitaloustutkimukseen että ECHP:hen. Sen sijaan, jos he kuuluivat 31.12.1996 laitospöestöön, ei Kotitaloustutkimuksen haastattelua tehdä heille, eikä sille kotitaloudelle, josta he ovat muuttaneet. Kotitaloustutkimuksen lomakkeelle merkitään tällöin ko. katokoodi. ECHP-HAASTATELU TEHDÄÄN KUITENKIN TÄSSÄKIN TAPAUKSESSA KOTITALOUDEN MUILLE HENKILÖILLE.

Laitospöestöön kuuluvia ovat vanhainkodeissa, pitkäaikaisesti sairaalassa, koulukodissa tai vankilassa olevat tms. Vanhusten palvelutaloissa asuvat eivät sen sijaan kuulu laitospöestöön.

HUOM! Laitoksia eivät ole opiskelija-asuntolat eikä työsuhdeasuntolat. Laitospöestöön eivät myöskään kuulu laitoksissa työskentelevät henkilöt, vaikka heidän asuntonsa olisikin laitoksen yhteydessä. Näillä kotitalouksilla on yleensä oma ruokataloutensa. Laitospöestöön eivät myöskään kuulu asevelvollisuuttaan suorittamassa olevat.

Ota aina yhteyttä keskusyksikköön, jos kohdekotitalous on muuttanut oman toimialueesi ulkopuolelle.

Jos kohdehenkilö **kieltäytyy** haastattelusta, pyritään muut kotitalouden jäsenet haastattelemaan. Jos koko kotitalous uhkaa jäädä kadoksi, pyritään saamaan edes Kotitaloustutkimuksen haastattelu, joka voidaan tällöin tehdä puhelimitse.

JOS KOTITALOUS ON **HAJONNUT** ELI KOTITALOUESTA ON **MUUTTANUT POIS** HENKILÖITÄ. Kotitaloustutkimuksessa seurataan aina kohdehenkilöä ja tutkimuksen kohteena on hänen kotitaloutensa viiteajankohdan (31.12.96) mukaan. ECHP:ssä seurataan kaikkia niitä henkilöitä, jotka kuuluivat kohdehenkilön kotitalouteen ensimmäisessä ECHP-haastattelussa (v. 1996). ECHP:ssä jäljitetään siis myös kotitaloudesta pois muuttaneet, uuden kotitalouden muodostaneet henkilöt. Uudelle kotitaloudelle tehdään myös ECHP:n haastattelu, sekä kotitalousosa että henkilökohtaiset haastattelut. Kts. ohjeesta kohta hajonneiden kotitalouksien haastattelu s.13.

4.4. Haastattelusta sopiminen

Kotitalouteen lähetetään kohdekirje ja taskutilasto. Kohdekirje suositellaan osoitettavaksi kaikille kotitalouden vuonna 1980 tai aikaisemmin syntyneille jäsenille, jotka haastatellaan henkilökohtaisesti ECHP:hen tai suurissa talouksissa kirje osoitetaan koko kotitaloudelle.

Hajonneiden kotitalouksien tapauksissa lähetetään uusi kohdekirje myös toiselle, “uudelle”, kotitaloudelle osoiteselvityksen jälkeen.

Viime vuoden ei-tavatuille katotapauksille lähetetään oma kohdekirjeensä, versio 2.

Tutkimuksessa kerätään erikseen koko kotitaloutta koskevia tietoja ja lisäksi kaikki 16 vuotta täyttäneet (v. 1980 tai aikaisemmin syntyneet) henkilöt haastatellaan henkilökohtaisesti. Haastatteluajankohta pyritään sopimaan niin, että mahdollisimman moni erikseen haastateltavista kotitalouden jäsenistä olisi paikalla.

Jo haastattelua sovittaessa tulee selvittää onko kotitaloudesta pois muuttaneita vai haastatellaanko samaa viimevuotista kotitaloutta. Kokoonpanoltaan muuttuneiden kotitalouksien tapauksissa selvitetään mille talouden osalle tehdään Kotitaloustutkimus (= kohdehenkilön talous) ja ECHP ja mille talouden osalle pelkkä ECHP-tutkimus sekä miten haastattelut kokonaisuudessaan viedään läpi.

4.5. Varsinainen haastattelu

Viime vuotisen haastattelun mukaan nyt kakkospaneelissa voi tulla vastaan kolmenlaisia kotitalouksia. Normaalitapauksessa kotitaloudelle on viime vuonna tehty Kotitaloustutkimuksen haastattelu ja ECHP-haastattelu (ECHP:n henkilöosuus on voinut jäädä kadoksi jonkun jäsenen osalta).

Pieni osa kotitalouksista on tapauksia, joille on viime vuonna tehty pelkkä Kotitaloustutkimus. Näille yllämainituille tapauksille pyritään tänä vuonna tekemään Kotitaloustutkimuksen haastattelu sekä ECHP-haastattelu kokonaisuudessaan, vaikkakin ECHP olisi viime vuonna jäänyt kadoksi tai jonkin jäsenen henkilöhaastattelu olisi viime vuonna jäänyt kadoksi.

Osalle kotitalouksista ei tehty mitään haastattelua viime vuonna (ei-tavatut). Näille kotitalouksille tehdään pelkästään ECHP-haastattelu. Kotitaloustutkimus merkataan suoraan kadoksi.

Menettely normaalitapauksessa (= kotitalous sama kuin viime haastattelussakin): haastattelu aloitetaan Kotitaloustutkimuksella. Kotitaloustutkimuksen kysymysten jälkeen lomake päätetään normaalisti ja siirrytään ECHP:n kotitalousosan lomakkeelle. ECHP:n kotitalousosan kysymykset esitetään samalle talouden viitehenkilölle kuin viime vuonnakin (lomakkeella on henkilön nimi esitäytettynä, myös kohdelomakkeelle merkitty koodilla VIITE). Haastattelun jälkeen suljetaan kotitalousosan lomake ja siirrytään ECHP:n henkilöosan lomakkeelle, josta valitaan henkilöt vuoronperään haastateltaviksi.

Jos kyseessä on **hajonnut kotitalous** (=kotitaloudesta on muuttanut pois henkilöitä) selvitetään aluksi talous, johon kohdehenkilö kuuluu, koska tälle taloudelle tehdään sekä Kotitaloustutkimus että ECHP. Käyntihaastatteluun valitaan se osa hajonneesta taloudesta, jossa on eniten haastateltavia. Puhelimitse voidaan haastatella toinen pienempi kotitalous. Hajonnut kotitalous säilyy yhdellä haastattelijalla, koska hajonneet kotitaloudet käsitellään yhden ja saman kohdenumeron sisällä. Jos suuritöisempi kotitalousosa on muuttanut oman haastattelualueen ulkopuolelle (ei koske esim. samassa

kaupungissa olevia) tehdään koko kohteen siirto toiselle haastattelijalle ennen mitään haastattelua. Siirtotapauksissa otetaan aina yhteys keskusyksikköön.

Kotitaloustutkimuksen kysymykset sekä ECHP:n kotitalousosa haastatellaan kotitalouden ns. **viitehenkilöltä** (huom! on eri asia kuin kohdehenkilö, jota käytetään vain kotitalouden muodostamisessa). Viitehenkilön ominaispiirteitä käytetään tietoja luokiteltaessa tai esim. jos jokin kysytty etuus koskee useampaa kotitalouden jäsentä eikä sitä pystytä jakamaan jäsenkohtaisesti, merkitään se viitehenkilölle.

Ensisijaisena kotitalouden viitehenkilönä pidetään kotitalouden päämiestä, joka on henkilö, joka pääasiassa vastaa talouden toimeentulosta. Viitehenkilönä voi myös olla päämiehen puoliso tai vanhin kotitalouden jäsen. Jos viitehenkilöstä ei päästä yksimielisyyteen, asian ratkaisee kotitalous itse. Tällöin viitehenkilöksi tulee henkilö, joka parhaiten osaa vastata kotitalouden asioista.

Tärkeintä on, että viitehenkilöksi valittu todella vastaa koko kotitaloutta koskeviin kysymyksiin. **Viitehenkilön tulee pysyä samana paneelista toiseen. Vain yksi henkilö merkitään viitehenkilöksi.**

Henkilökohtainen haastattelu tehdään jokaiselle vuonna 1980 tai aikaisemmin syntyneelle kotitalouden jäsenelle.

ECHP:n henkilöosan lomakkeella, haastateltavan valintavalikossa näkyvät ne kotitalouden jäsenet, joille tehdään erillinen henkilöhaastattelu. Haastateltavat voidaan valita valintavalikosta missä järjestyksessä tahansa.

Haastattelu pyritään tekemään ensisijaisesti **käyntihaastatteluna**. Jos koko kotitalouden tietoja ei saada kerralla, voi kotitalouteen tehdä toisen käynnin ellei haastattelua voi täydentää puhelimitse.

Puhelinhaastattelua voidaan käyttää tutkimuksessa **täydennyshaastatteluna**, jos kotitalouden jonkin jäsenen tiedot muuten jäisivät saamatta sekä hajonneiden kotitalouksien tapauksessa. Puhelinhaastattelun voi tehdä myös yhden hengen taloudelle, jos talous muuten jäisi kadoksi.

Jos kotitalouden jonkin jäsenen tietoja ei pystytä saamaan käynnillä eikä puhelimitse, voidaan käyttää **sijaisvastaajaa**. Sijaisvastaajan tulee olla saman kotitalouden aikuinen. Sijaisvastaajaan tulisi kuitenkin turvautua ainoastaan “viime hädässä”, koska henkilökohtaisessa osassa on myös mielipidekysymyksiä, joita ei voi esittää sijaisvastaajalle.

Lomakkeelle on rakennettu hyppyjä sijaisvastaajaa varten. Jos vastaajaksi merkitään sijaisvastaaja ei mielipidekysymyksiä tule lainkaan kysyttäväksi.

Muihin kohtiin, joihin sijaisvastaaja ei osaa vastata merkitään $EOS = FN + ALT + 8$.

Kieltäytyneen henkilön tietoja ei saa kysyä sijaisvastaajalta, vaikka muut kotitalouden jäsenet haastatellaankin.

4.6. Seuraavan haastatteluajankohdan esittely

Haastattelun lopuksi kerrotaan vastaajille, että heitä tullaan haastattelemaan ECHP-tutkimukseen vuoden kuluttua uudelleen. Tätä eurooppalaista kotitaloustutkimusta on muissa EU-maissa kerätty samalla otoksella jo vuodesta 1994 alkaen ja paneelia on päätetty jatkaa kolmella vuodella eli vuoteen 1999. Meillä tutkimuksessa on meneillään toinen kierros muissa maissa jo neljäs kierros.

Seuraavien kertojen haastattelu on meillä lyhyempi, koska Kotitaloustutkimusta tälle paneelille ei enää jatkossa tehdä. ECHP:n sisältö pysyy pääosin samana.

4.7. Kadon pienentäminen

Jollei kohdetta tavoiteta sovittuna aikana, jätetään käyntikortti, jossa ilmoitetaan, että otat lähiaikoina uudelleen yhteyttä. Toinen käynti tehdään ilman etukäteisilmoitusta. Lisäkäyntejä voi tehdä, jos niistä ei aiheudu oleellisia kustannuksia. Jos kolmas käynti ja jatkokäynnit aiheuttavat oleellisia lisäkustannuksia, on niistä neuvoteltava oman alueen yhteyshenkilön kanssa.

Jos koko tutkimus uhkaa jäädä kadoksi, pyritään edes Kotitaloustutkimus haastattelemaan puhelimitse.

Paneelin jatkokierrosten kadon minimoimiseksi pyritään kotitalous saamaan mukaan seuraavalle kierrokselle vaikkakin nyt tehtävä haastattelu jäisi kadoksi. Tällaisia seuraaville kierroksille jatkossa yritettäviä tulevat olemaan paitsi ei-tavatut kotitaloudet myös esim. nyt kiireisiin vedoten kieltäytyvät (katokoodi 12), tapaukset jotka eivät kieltäydy, mutta aikaa ei saada sovittua (katokoodi 16) sekä tapaukset, jotka nyt kieltäytyvät käyntihaastattelusta (katokoodi 18) mutta haastattelun lyhentyessä mahdollisesti voitaisiin jatkossa tehdä puhelimitse. Näiden tapausten osalta jo tällä yhteydenottokerralla mainitaan mahdollisesta uudesta yhteydenotosta ensi vuonna.

Vastaava käytäntö on ollut muissa ECHP:tä tekevissä EU-maissa jo viime vuoden tiedonkeruussa.

5. YLEISIÄ OHJEITA

5.1. Katojen merkitseminen koneelle

Yleisperiaatteen mukaan jokaisella kolmella eri lomakkeella tulee katotapauksessa olla katomerkintä.

Katotapauksissa lomake avataan ja **vastataan kotikuntaa kysyvään kysymykseen**, jonka jälkeen haastattelu keskeytetään ja tehdään kato lomakkeella.

Jos **Kotitaloustutkimus saadaan, mutta koko ECHP jää kadoksi**, merkitään katokoodi ECHP:n kotitalousosan lomakkeelle sekä henkilöosan lomakkeelle.

Jos ECHP:ssä yksittäinen henkilöhaastattelu jää kadoksi ko. osittaiskato tehdään merkitsemällä vaihtoehto 3 (= kato) ennen henkilöhaastattelun alkua kysymyksessä "VASTAAKO XX?".

HUOM! Osittaiskatoa ei saa missään tapauksessa tehdä haastattelun keskeytyksen kautta, koska tällöin koko kotitalous menee kadoksi.

Ne tänä vuonna ECHP:hen mukaan otetut viime vuoden **ei-tavatut tapaukset, joille ei tehdä Kotitaloustutkimusta**, koodataan suoraan kadoksi koodilla 61 Kotitaloustutkimuksen lomakkeelle.

5.2. Lomakkeiden palautus

Vastaukset lähetetään modeemin avulla päivittäin, jos haastatteluja on päivän aikana tehty. Myös kesken olevat haastattelut (esim. jonkin kotitalouden jäsenen haastattelu tehdään vasta myöhemmin) tulee lähettää päivittäin. Kohdelomakkeet palautetaan viikoittain sen jälkeen kun kotitalous on kokonaisuudessaan haastateltu.

5.3. Yhteyshenkilöt

ECHP:n tietosisältöön liittyvistä asioista vastaavat Irmeli Penttilä (1734 3253) ja Ari Tyrkkö (1734 3261). Kotitaloustutkimuksen tietosisällön osalta vastaavat Tapani Petrola (1734 3426) ja Veli-Matti Törmälehto (1734 3680). Mikrojen toimintaan ja kenttätöihin liittyviin asioihin vastaa oman alueesi kenttäsihteeri ja aluepäällikkö.

5.4. Töiden laskutus

Työt laskutetaan projektinumerolla EL 97.

6. ELINOLOTUTKIMUS 1997:N KYSYMYSKOHTAISET OHJEET

6.1. Yleisiä ohjeita

Tutkimuksen kaikki kysymykset on tarkoitettu kysyttäväksi mahdollisimman samalla tavoin kaikissa EU-maissa. Maiden kulttuurierot ja erot ihmisten elinoloissa eri puolilla Eurooppaa kuitenkin vaikuttavat siihen, miten luontevaa samaa asiaa on kysyä eri maissa. Tämän tutkimuksen kysymykset on alunperin laadittu englanniksi. Kysymykset on niistä sovitettu Suomen oloihin. Ulkopuolinen kielenkääntäjä on kääntänyt suomenkieliset kysymykset takaisin englanniksi, joita Eurostatin eli Euroopan tilastoviraston tutkijat vertaavat laatimiinsa alkuperäisiin englanninkielisiin kysymyksiin varmistuakseen kysymysten sisällöllisestä yhdenmukaisuudesta.

ECHP-tutkimukseen tarvitaan **kotitalouden kokoonpano haastatteluhetkellä**. (Tulonjaon lomakkeellahan kysytään vuoden lopun tilanne.) Siksi kokoonpano pitää päivittää haastatteluhetkeen ECHP:n puolella. Esimerkiksi asunto ja ammatti kysytään ECHP:ssä haastatteluhetkellä, kun ne ovat tulonjaon osassa vuoden lopun tilanteesta. Tulonjaon lomakkeella ensin saatua tietoa on kuitenkin esimerkiksi ECHP-tutkimuksen asunto-, ammatti- ja toimialakysymyksissä käytetty hyväksi kysymysten sujuvoittamiseksi, vaikka lomakkeet täytyi muuten erottaa toisistaan.

Lomakkeella kysytään parissa kolmessa kohdassa, onko tämä ensimmäinen haastattelu vai onko kohde jo haastateltu aikaisemmin. Jatkokysymykset poluttuvat myöhemmin haastattelukerran mukaan. **Kaikki vuonna 1980 tai aikaisemmin syntyneet haastatellaan** henkilölomakkeella.

Viime vuoden henkilöhaastattelulomakkeelle oli erehdyksessä ohjelmoitu muutama liian nuori haastateltava. Muutama kymmen vuonna 1980 syntynyt haastateltiin jo tällöin, vaikka vain 1979 tai aikaisemmin syntyneet piti haastatella. Näitä "ylimääräisiä" haastatteluja ei kuitenkaan voida käyttää. Tänä vuonna kaikki vuonna 1980 syntyneet ovat haastateltavana aina **ensimmäistä kertaa**, vaikka jotkut heistä haastateltiinkin "vahingossa" jo viime vuonna. Ohjelma huomauttaa, jos yrittää heidän kohdallaan valita vaihtoehtoa Haastateltu aikaisemmin.

Kortteja on karsittu viime vuodesta. Niitä käytetään sitä mukaa kun ne tulevat vastaan. Kaikkia kortteja ei aina tarvita, vaan niistä osa voi jäädä pois hyppöjen vuoksi. Esimerkiksi vain osa-aikatyötä tekeviltä kysytään syytä osa-aikatyön tekemiseen. Seuraa vain kortin numeroa.

Yleisohje tulojen kysymisestä. Tulokysymyksiä on karsittu huomattavasti. Erilaisista rekisterilähteistä saatavat tiedot korvaavat lukuisan joukon viime vuoden tulotietoja. Pääasiassa vain haastatteluhetken tulotiedot, lähinnä palkkatulot, pitää kysyä. Myös joitakin eriteltyjä tuloja viime vuodelta kysytään, jos rekisterilähteestä tuloa ei saada ECHP-tutkimukseen tarvittavalla tarkkuudella. Myös kysymys kotitalouden yhteenlasketuista tuloista on säilytetty.

Tarkoitus tulojen kysymisessä on alunperin ollut, että tuloerä saataisiin ensisijaisesti suoraan markkamääränä. Luokitellun tiedon kysymiseen ei pidä mennä liian nopeasti, vaan koetetaan ensin saada kyseinen markkamäärä.

Eri jäseniltä tuloja kysyttäessä on tärkeätä, että sama tulo ei esiinny päällekkäisesti usealla jäsenellä. Periaatteena on, että kotitalouden yhteiset tai useammalle jäsenelle tulleet tulot kirjataan viitehenkilölle (jonka määrittely toisaalla tässä ohjeessa). Muiden jäsenten yhteiset tuloerät jaetaan tasan jäsenille. Tasanjako saattaa usein olla työlästä varsinkin, jos saajia on useita. Niissä tapauksissa yhteinen tulo on selkeintä laittaa vain yhdelle, joka pääasiassa on vastannut rahan käytöstä. Nämä tapaukset saattavat tulla eteen esimerkiksi raha-apua kysyttäessä. Pääasia on, että koko tulomäärä ei esiinny päällekkäin perheenjäsenillä.

6.2. Kotitalouskohtaiset kysymykset

H04001–H04006 KoKys 2–6 Asuinpaikka

Kysymysten tarkoituksena on saada tietoa haastateltavan (= viitehenkilön) liikkumisesta tietyn alueen (kunta, maa) sisällä.

Kysymyksessä 6 on tärkeätä, että muuton syy luokitellaan 1) työhön liittyviin, 2) asumiseen liittyviin ja 3) muihin henkilökohtaisiin syihin. Näytön vaihtoehtoissa on siten hieman kuvattu, mitä nämä syyt voisivat tarkemmin olla. Vastajaan täytyy päätellä, mihin näistä kolmesta ryhmästä tärkein muuton syy kuuluu.

H04007–H04008 KoKys 7–8 Talotyyppi ja huoneluku

Merkitse vastaus kysymättä, jos sait riittävän tiedon Kotitaloustutkimuksesta. Haastateluohjeet ovat samat kuin Kotitaloustutkimuksen kysymyksissä TjKys 118–119. Kerrostaloista halutaan myös asuntojen lukumäärä (alle 10, 10 tai enemmän), jotta saadaan tieto suurehkoista asutokomplekseista.

Kysymyksessä 8 yrityksen toimitila tai huone otetaan mukaan huoneiden lukumäärään vain siinä tapauksessa, että sitä tai niitä käytetään todella myös yksityiskäytössä. Pelkästään yrityksen toimintaan käytettyjä tiloja ei oteta mukaan. Jos asunnon keittotila toimii myös muuna tilana (esim. tupa tai ruokailuhuone), otetaan se huoneiden lukumäärään mukaan. Erillistä keittiötä ei sen sijaan oteta mukaan (ks. määritelmä seuraavassa kohdassa), kun taas Kotitaloustutkimuksessa se otettiin.

H04009–H04014 KoKys 9–14 Asunnon varusteet

Erillinen keittiö: Ruoanvalmistukseen tarkoitettu tila katsotaan keittiöksi, jos sen lattian kokonaispinta-ala – tiskipöytien, kaappien yms. viemä tila mukaanluettuna – on vähintään 7 m² ja siihen tulee päivänvalo suoraan ikkunasta.

Keittiöksi katsotaan myös tupa, ns. tupakeittiö, avokeittiö ja baarikeittiö + keittokomero, jos niiden lattiapinta-ala on vähintään 7 m² ja niissä on ikkuna.

Mukaan ei lasketa keittokomeroa (pienempi kuin 7 m² eikä omaa ikkunaa), keitto-kaappia, keittonurkkausta tai yhteisen keittotilan käyttömahdollisuutta.

Keskuslämmitys: Keskuslämmitys voidaan yleisesti ottaen jakaa kolmen tyyppiseen lämmitystapaan. Vesikeskuslämmityksessä rakennusta lämmitetään kiertävällä vedellä, ilmakekuslämmityksessä kiertävällä ilmalla. Suorassa sähkölämmityksessä rakennusta lämmitetään suoraan sähköverkkoon kytketyn lämpöpatterin tms. avulla. Keskuslämmitykseksi ei sen sijaan lueta uuni- tai kamiinalämmitystä, jossa lämmitys tapahtuu puilla tai muulla polttoaineella lämpöä varastoivan muurin (uunin) avulla.

Ulko-oleskelupaikka: Tähän sisältyvät myös jaetut tai yhteiset puutarhat, kattopuutarhat, patiot, kuistit tai suuret ulkoparvekkeet. Eivät kuitenkaan ranskalaiset parvekkeet.

H04015–H04023 KoKys 15–23 Asunnon puutteet

Kysymyksen tavoitteena on selvittää haastateltavan omia tuntemuksia: Kokeeko hän itse jonkin luetelluista kohdista ongelmaksi asunnossaan. Kysymyksessä ei viitata yleisiin, objektiivisiin standardeihin siitä, mikä katsotaan ongelmaksi.

Naapureiden aiheuttama melu kattaa sisältä kuuluvan melun. Kaikki muu melu tulee katu- tms. melun kohtaan.

Pimeys tai valon puute: Vastaus on 'kyllä', jos haastateltava kokee jonkin asuntonsa huoneista liian pimeäksi, ei välttämättä kaikkia.

Riittävien lämmitysmahdollisuuksien puute: Kysymyksellä tarkoitetaan lähinnä lämmitysvälineiden ja -menetelmien aiheuttamia ongelmia. Myös korkeat lämmityskustannukset voivat olla puute, mikäli ne ovat tyyppillisiä ko. lämmitysjärjestelmälle ja rajoittavat haastateltavan asunnon lämmitystä.

H04024 KoKys 24 Asunnon hallintaperuste

Kysymys sisältää vaihtoehdot 'Omistaja - Vuokralainen, maksaa vuokraa - Vuokralainen, ei maksa vuokraa'. Tässä vuokralainen saa olla pää- tai alivuokralainen. Erottelu tehdään vain siinä, maksaako vuokraa. Vuokraa ei makseta esim. silloin, jos on saanut työsuhdeasunnon ilmaiseksi tai esim. vanhemmat antavat asunnon vuokratta. Sen sijaan, jos asukas saa asumistukea koko vuokran verran, hänet merkitään kuitenkin vuokranmaksajaksi. Haastatteluohje on muuten sama kuin Kotitaloustutkimuksen kysymyksissä TjKys 113.

H04028 KoKys 28 Omistusasujan asumismenojen raskaus

Asumismenoilla tarkoitetaan kysymyksessä kaikkia asumiseen liittyviä menoja, esim. lainan lyhennyksiä ja korkoja, yhtiövastikkeita, vuokria, energia- ja vesimaksuja, kiinteistöveroja jne.

H04030 KoKys 30 Vuokranantaja

Asunto voi olla kenen tahansa kotitalouden jäsenen työnantajan tarjoama työsuhdeasunto. Jos yhdistys, valtio tai kunta on tarjonnut asunnon vuokralle työnantajana, se merkitään työnantajalta saaduksi.

H04031–H04032 KoKys 31–32 Vuokralaisen tai alivuokralaisen vuokra

Vuokramenot kysytään bruttona lukien mukaan erilaiset samassa yhteydessä maksetut käyttömaksut (esim. lämmitys, sähkö, sauna, vesi, autopaikka). Jos asunto on saatu esim. sukulaisen, työnantajan yms. kautta ja siitä ei koidu mitään menoja haastateltavalle tai hänen taloudelleen, tulee edellä kysymyksessä 24 valita vaihtoehto Vuokralainen, ei maksa vuokraa.

Vuokrasta ei myöskään vähennetä saatua asumistukea. Jos jostakin syystä tietää vuokran vain tuen vähentämisen jälkeen, merkitse se sille varattuun kohtaan H04032. Vuokranmaksukuitista voi olla apua.

H04033–H04039 KoKys 33–39 (Ali)vuokralaisten muut asumismenot

Tähän tulee KYLLÄ vain silloin, jos vuokra tai käyttömaksut eivät kata kysyttyä menoerää. Sillä ei ole väliä, kuka on maksun saaja. Normaalitilanteessa esim. sähkö- ja kaasulaskut jokainen maksaa suoraan asianomaiselle sähkölaitokselle tai kaasulaitokselle, jolloin merkitään KYLLÄ. Jos vuokra jo kattaa kysytyn asian tai se (esim. vesimaksu) maksetaan vuokran yhteydessä, merkitään EI.

H04040 KoKys 40 (Ali)vuokralaisten asumismenojen raskaus

Vuokramenoihin luetaan vuokra ja muut erilliset asumiseen liittyvät mahdolliset maksut (ks. edellinen kysymys: esim. lämmitys, sähkö, sauna, vesi jne.).

H04044–H04057 KoKys 44–57 Kestokulutustavarat

Kysymys esitetään siten, että ensin tiedustellaan, onko haastateltavalla kyseistä hyödykettä. Tämän jälkeen vastauksia tarkennetaan niiden hyödykkeiden osalta, joita vastaajalla ei ole käytössään.

'Käytössäolo' tarkoittaa omistettua, vuokrattua tai muutoin käytössä olevaa hyödykettä. Omistaminen tarkoittaa ketä tahansa kotitalouden jäsentä riippumatta siitä onko hyödyke kaikkien saatavilla. Mukaan ei lueta ammatti- tai kaupalliseen käyttöön hankittua ajoneuvoa.

'Toinen asunto' voi olla omistettu tai pitkäksi aikaa vuokrattu (esim. lomaosake). Jos kyseessä on kotitalouden omistama asunto, sitä ei lasketa mukaan, jos se on yksinomaan kaupallisessa käytössä (esim. vuokrattu oman kotitalouden ulkopuolelle). Vuokrattukin asunto tai kiinteistö voidaan katsoa omassa käytössä olevaksi toiseksi asunnoksi, jos se on edes osan vuotta kotitalouden tai jonkun sen jäsenen omassa käytössä (esim. loma-aikana).

Jos tietokonetta käytetään vain yrityksen tarkoituksiin tai ammattiin liittyen, ei sitä oteta mukaan. Jos kotitalouden jäsenet voivat käyttää sitä myös osin omiin tarkoituksiinsa, se katsotaan omassa käytössä olevaksi. Myös kannettavat koneet kuuluvat tähän, jos ne ovat henkilökohtaisessa käytössä.

H04059 KoKys 59 Muiden kuin asuntovelkojen raskaus

Mahdolliset lainatyypit on lueteltu kysymyksessä TjKys 146. Mukaan ei lueta shekki-tili- tai luottokorttivelkoja.

H04060 KoKys 60 Menojen kattaminen

Kortti K1.

H04061–H04066 KoKys 61–66 Taloudellinen tilanne

Kysymyksellä tarkoitetaan kotitalouden maksukykyä riippumatta siitä, haluaako kotitalous kyseisiä asioita vai ei (esimerkiksi kasvissyöjä ei halua lihaa). Haastateltavilta kysytään, onko heillä **halutessaan varaa ko. asioihin**. Vastaus on 'kyllä', vaikka se pitäisi paikkansa vain jonkun kotitalouden jäsenen osalta.

Lomia koskevalla kohdalla ei tarkoiteta sellaisia ilmaisia lomiam, joilla oleskellaan esim. sukulaisten luona maksamatta mitään.

H04067–H04070 KoKys 67–70 Maksuongelmat

Merkitse rasti kohtaan 'Ei/Ei sovellu', jos kohta ei sovi haastateltavalle. Esimerkiksi omistamassaan omakotitalossa asuvalla ei ole vuokramenoja, velattomalla ei ole lainojen lyhennyksiä jne. Useimmiten tällaiset tapaukset on jo voitu poluttaa ohi tämän kohdan.

H04071–H04073 KoKys 71–73 Päivähoito

Mukaan ei oteta niitä tapauksia, joissa vanhemmat tai toinen vanhemmista (tai holhoojista) hoitaa lasta kotona. Sitä vastoin sukulaisten tarjoama lastenhoito tulee mukaan. Kaikki säännönmukainen hoito = Kyllä, vaikka se olisi vain esimerkiksi kerran viikossa.

H04075 KoKys 75 Lasten omat tulot

Lapsen kotitöistä tai muusta toiselle perheenjäsenelle tehdystä työstä saamaa palkkaa ei oteta. Tähän ei myöskään oteta muualta saatuja pikkusummia eli alle 350 markkaa kuukaudessa.

Mukaan tulevat kaikki muualta saadut ansiot niin yrityksille kuin yksityisille henkilöille tehdystä työstä. Ei tulonsiirtoja, ne saamme rekisteristä.

H04076–H04086 KoKys 76–86 Kotitalouden tulolähteet

Kortti K2 tulolähteistä ja kortti K3 markkamääristä.

Tutkimukselle on eduksi, jos kotitalouden tulot tässä kuin muissakin tulokysymyksissä saadaan suoralta kädeltä ilman korttia. Tuloja kysytään luokiteltuna vasta, jos niitä ei selvästikään saada muuten.

Nettotulo = Yhteenlasketut tulot kuukaudessa verojen ja sosiaalivakuutusmaksujen vähentämisen jälkeen eli ns. käteenjäävä tulo. Huomaa, että kysymys koskee tämän hetkisiä tuloja. Mukaan tulevat kaikkien kotitalouden jäsenten tulot ja kotitalouden yhteiset tulot kaikista tulolähteistä.

H04087 KoKys 87 Rahaa säästöön

"Jää yleensä rahaa säästöön" tarkoittaa, että kotitalous voi nykyisessä rahatilanteessaan normaalioloissa tavallisesti säästää. Merkitse "Kyllä", jos useammin "Kyllä" kuin "Ei tai hyvin vähän". Ei ole niinkään väliä sillä, kuinka paljon tai kuinka usein tai missä muodossa säästöt tehdään.

H04088 KoKys 88 Vähimmäisnettotulo kuukaudessa

Vastaaja harkitsee, mistä menoista hänen kotitaloutensa on voitava vähintäänkin selvittää, jotta "se voisi nykyoloissa elää (=tulla toimeen) kuukauden".

H04089 KoKys 89 Taloudellinen tilanne

Vastaaja harkitsee kotitaloutensa rahatilannetta kaikkien tulojen ja velkojen suhteen. Jos vastaaja oli vuosi sitten eri kotitalouden jäsen, verrataan nykytilannetta vastaajan kotitaloudessa vuosi sitten vallinneeseen tilanteeseen.

H04090–H04109 KoKys 90–109 Maksusitoumukset tms. sosiaalitoimistosta

Muulla toimeentulotukea korvaavalla tuella tarkoitetaan tässä lähinnä saatuja maksusitoumuksia. Sosiaalitoimisto antaa maksusitoumuksia usein apteekkiin, huonekaluliikkeeseen ja joskus myös ruoka- tai vaatekauppaan. Liike sitten laskuttaa sosiaalitoimistoa tämän maksusitoumuksen perusteella. Rahan sijasta sosiaalitoimisto on aikaisemmin usein antanut myös ruokalipukkeita, mutta niitä ei enää liene paljon käytössä. Muu tuki voi myös olla jotakin tavarana saatua.

Nämä on perusteltua kysyä kotitalouskohtaisina, sillä niiden maksaminen jollekin henkilölle liittyy aina koko kotitalouden rahatilanteeseen.

Vaikka tämän hetkinen kotitalous ei olisikaan sama kuin viime vuonna, tuki merkitään sellaisenaan tämän hetkisellet kotitaloudelle. Markkamääräistä arvoa tässä ei kysytä.

Tällä kysymyksellä ei kysytä varsinaista toimeentulotuen saantia, sillä se saadaan rekisteristä.

H04126–H04127 KoKys 126–127 Perinnöt tai saadut lahjat

Tässä EI tarkoiteta säästötileiltä varojen nostoa, asunnon tai omaisuuden myynnistä saatua rahaa, joka käytetään uuden asunnon ostamiseen, pääomien uudelleensijoittamista. Kysymys koskee puhtaasti muualta saatua tai perittyä omaisuutta tai rahaa.

H04131**KoKys 131 Hankinta-aikeet**

Vastaaja määrittelee, mitä hän ymmärtää "suurilla hankinnoilla". Tavanomaisessa kielikäytössä niillä tarkoitetaan kestokulutustavaroiden (esim. kodinkoneiden hankintoja), ei kuitenkaan esimerkiksi talon tai asunnon ostamista.

6.3 Henkilökohtaiset kysymykset

Merkitse aluksi kysymättä, vastasiko ko. henkilö edeltäviin kotitalouskohtaisiin kysymyksiin. Käytännössä saattaa olla vaikea järjestää, että vain yksi jäsen vastaisi. Vastaa jaksaksi ei kuitenkaan merkitä kuin yksi jäsen eli se, joka pääsääntöisesti vastasi kysymyksiin. Ohjeen mukaanhan viitehenkilö vastaa niihin pääsääntöisesti. Ks. viitehenkilön määrittely kohdassa 4.5. Varsinainen haastattelu.

P04001

HeKys 1 Työpaikka

Työhön tai tai taloudelliseen toimintaan katsotaan kuuluvaksi seuraavat toimet:

- toimiminen palkansaajana (ansiotyö)
Ryhmään "Työnantajan palveluksessa palkansaajana" katsotaan kuuluvaksi myös henkilö, joka työskentelee ei-sukulaisen perheyrytyksessä palkattuna tai palkatta. (Hän ei siis ole avustava perheenjäsen, koska sukulaisuussuhdetta ei ole.)
- toimiminen yrittäjänä
- palkallinen oppisopimuskoulutus
- palkallinen tai palkaton työ perheyrytyksessä (avustava perheenjäsen)

Työksi ei sitävastoin lueta seuraavia aktiviteetteja:

- palkaton työ oman kotitalouden toiselle jäsenelle, joka ei ole yrittäjä (vaan palkansaaja)
- palkaton yhdyskuntapalvelu tai vapaaehtoistyö (vaikka jonkilaista korvausta saataisiinkin)
- pelkkä yrityksen osakkeiden omistus ilman, että itse osallistuu yrityksen johtamiseen tai toimintaan
- varusmiespalvelus tai pakkotyö esim. erityislaitoksissa
- oman kotitalouden hoitaminen
- pakkolomalla oleva luokitellaan työttömäksi.

P04002

HeKys 2 Työpaikka, josta tilapäisesti poissa

Työntekijällä on työpaikka, jos hän on etukäteen sopinut työnantajan kanssa enemmän tai vähemmän säännöllisestä työstä. Työ voi olla kokopäiväistä tai osa-aikaista. Työtuntien määrä voi vaihdella, mutta jos työtä tehdään säännöllisesti ja tiettyihin aikoihin, voidaan puhua työpaikasta. Jos henkilö on poissa työstä pitkän ajan (6 kuukautta tai enemmän), hänellä voidaan katsoa olevan työpaikka vain siinä tapauksessa, että hän saa osan palkasta poissaolonsa aikana. Äitiyslomalla olevilla katsotaan olevan työpaikka (vaikka poissaolo yleensä onkin yli 6 kk), jos henkilön on mahdollista palata saman työnantajan palvelukseen. Henkilöillä, jotka työskentelevät erittäin kausiluonteisella alalla (esim. matkailu), ei yleensä katsota olevan työtä sesonkikauden ulkopuolella.

Yrittäjällä on työpaikka, jos yrityksellä on jokin toimipiste, liike, toimisto tai maatila tai jokin muu paikka tai yritykselle kuuluvia koneita tai laitteita käytetään.

P04003**HeKys 3 Taloudellinen toiminta**

Kysymyksessä luetellut toimintavaihtoehdot vastaavat Kotitaloustutkimuksen (kysymyksen Tjkys 19) määritelmiä.

Jos henkilöllä on useita työpaikkoja samalla kertaa, kysymykset koskevat sitä työtä, jonka kohde määrittelee päätyökseen tai johon hän käyttää eniten aikaa.

P04004**Hekys 4 Haastattelukerta**

Haastattelukerran merkitseminen oikein on tärkeä kohta, sillä jatkokysymykset polutuvat eri tavalla sen mukaan, kumpi valitaan.

P04010**Hekys 10 Työpaikan löytyminen**

Kortti H1.

Vastaukseksi merkitään tärkein työpaikan löytymistapa. Neljä ensimmäistä kategoriala koskevat pääasiassa työntekijöitä. Neljänteen kategoriaan kuuluvat kaikki ei-muodolliset tai epäviralliset työnsaantilähteet.

P04011–P04013**Hekys 11–13 Työttömyys ennen nykyistä työtä**

'Nykyinen työ' tarkoittaa työntekijöillä työtä nykyisen työnantajan palveluksessa riippumatta siitä, ovatko henkilön työt muuttuneet työsuhteen kestäessä. Kuitenkin, jos aikaisemmasta muuttunut työ on aloitettu vähintään 6 kuukautta kestäneen tauon jälkeen, on se tulkittava eri työksi, vaikka työnantaja olisi säilynyt entisenä. Esimerkki: Jos palaa äitiyslomalta entiseen työhönsä, pidetään sitä samana työnä, mutta jos eri työhön, on se uusi työ.

Yrittäjien kohdalla tässä on kysymys hänen varsinaisesta (liike)toiminnastaan, vaikka se olisikin väliaikaisesti vähäistä tai muuten kausiluontoista.

Työttömyys määritellään samoin kuin pääasiallisen toiminnan yhteydessä. Jos henkilön viikottainen minimityöaika on alle 15 tuntia ja hän pitää itseään työttömänä, hänet määritellään myös kysymyksessä työttömäksi. Eli vaikka henkilö tekisikin ajoittain tai väliaikaisesti alle 15 viikkotuntia työtä, se ei estä hänen luokittelemistaan työttömäksi.

P04014**HeKys 14 Aikaisempi työpaikka**

Aikaisempien töiden on pitänyt täyttää vähintään 15 viikkotunnin vaatimus. Satunnaisia pikkuhommia (esim. lapsenvahti, merkkien myynti, mainosten jako yms.) ei katsota työssäoloksi. Kotona suoritettua taloustyötä ei myöskään lueta työksi.

P04018**HeKys 18 Työn lopettaminen**

Kortti H2.

P04019**HeKys 19 Työn hyvyys**

Jos on ollut työstä pois (äitiysloma, opintovapaa tms.) 6 kuukautta tai enemmän, voidaan tässä verrata työtä ennen poissaoloa ja työtä takaisinpaluun jälkeen. Vaikka työ tällöin olisikin periaatteessa sama, pidetään niitä tässä vertailussa eri työnä. Kuutta kuukautta lyhyempi poissaolo ei sen sijaan merkitse eri työtä ennen ja jälkeen poissaolon, jos työnantaja ja työ ovat samat.

P04020**HeKys 20 Nykyinen ammatti**

Ammatin koodaus, ohje yms. ovat samat kuin Kotitaloustutkimuksen kysymyksessä TjKys 20–28.

P04023–P04025**HeKys 23–25 Työssä käytetyt vieraat kielet**

Kielet koodataan ohjeen mukaan.

K26TO**HeKys 26 Nykyisen työpaikan toimiala**

Se kysytään ja koodataan kuten Kotitaloustutkimuksen kysymyksessä TjKys 20–28. Myös haastatteluohje on sama.

P04027**HeKys 27 Toimipaikan koko**

Toimipaikalla tarkoitetaan yhdellä sijaintipaikkakunnalla, yhden yrityksen alaisuudessa harjoitettavaa yhdenlaista taloudellista toimintaa. Esimerkiksi, jos yhdellä yrityksellä on eri toimialojen yksiköitä samalla alueella, nämä yksiköt ovat eri toimipaikkoja. Erilliset pää- ja keskuskonttorit ovat omia toimipaikkojaan, jos ne sijaitsevat erillään muusta toiminnasta.

Erillistä toimintaa harjoittavat valtion laitokset ovat aina omia toimipaikkojaan. Hajallaan sijaitsevat, vaikkakin samaa toimintaa harjoittavat ovat myös eri toimipaikkoja, esim. piirihallinnon elimet. Kunnissa vastaavast eri paikoissa sijaitsevat samaa toimintaa harjoittavat laitokset, esim. koulut ja sairaalat, ovat omia toimipaikkojaan.

Kotona työskentelevän (esim. etätyö) toimipaikkana on koti tai kodin yhteydessä oleva yritys- tai liiketila. Kuitenkin kuljetusalan yksiköt ja muu liikkuva toiminta tai luetaan kuuluvaksi siihen yksikköön, josta toimintaa lähinnä johdetaan. Poikkeuksena tästä ovat laivat, jotka katsotaan omiksi toimipaikoikseen.

Jos toimipaikan määrittely on vaikeaa, kysy siitä yksiköstä, jonka vastaaja tuntee parhaiten.

Toimipaikan kokoa laskettaessa otetaan huomioon sen pysyvä henkilöstö tilapäisesti poissaolevat ja määräajaksi lomautetut mukaanlukien. Tilapäinen henkilöstö otetaan mukaan, mikäli sen määrä tiedetään.

P04028**HeKys 28 Institutionaalinen sektori**

'Yksityinen sektori' sisältää yksityisten yritysten ohella erilaisia yhteisöjä, yhdistyksiä, osuuskuntia, hyväntekeväisyys- ja vapaaehtoisjärjestöjä jne. Oleellista on, että nämä ovat yksityisomistuksessa ja rahoitetaan yksityiseltä pohjalta (vaikka saisivat merkittävän osan toimintansa tuloistaan julkiselta sektorilta).

'Julkinen sektori' tarkoittaa valtion, kunnan yms. palveluksessa olevia sekä kuntien tai valtion yrityksiä, jos ne saavat pääosan budjetistaan valtiolta. Valtioenemmistöiset osakeyhtiöt sekä valtion liikelaitokset kuuluvat myös julkiseen sektoriin. Näitä ovat esim. Finnair, Suomen Posti, Valtionrautatiet. Vain osittain valtion omistamat yritykset laitetaan samoin julkiseen sektoriin.

P04030**HeKys 30 Koulutus**

Kysymys ei koske hajanaista, vapaamuotoista työpaikalla tapahtuvaa koulutusta. Esi-
tetään yrittäjille.

P04032**HeKys 32 Työeläkkeeseen oikeuttava aika**

Tässä kysytään nykyisten yrittäjien tai palkattomassa työssä olevien aikaisemmista
työsuhteista johtuvaa eläketurvaa.

P04035**HeKys 35 Säännöllinen viikkotyöaika**

Kysymys 35 koskee vain yrittäjiä, mutta tätä samaa ohjetta noudatetaan myös muissa
säännöllistä viikkotyöaikaa koskevissa kysymyksissä (HeKys 62, HeKys 75).

Säännöllinen tai tavanomainen työaika ei ole viikkotyöaika, jos se on jostain syystä
ollut poikkeuksellinen. Poikkeuksia ovat epäsäännölliset ylityöt, päivys-
tykset, palkalliset ja palkattomat vapaat ja poissaolot. Jos säännöllistä viikkotyöaikaa
ei ole sovittu, se tarkoittaa normaalin työviikon keskimääräistä pituutta pidemmän
ajanjakson kuluessa.

Työmatkaan ja lounastaukoon kulunut aika ei ole työaikaa.

Säännöllinen viikkotyöaika tai virka-aika on useimmiten määritelty työsopimuksessa.
Jos sovittua työaikaa ei ole, kysy montako tuntia vastaaja tekee tavanomaisena viikko-
na (jolla ei ole ylitöitä, poissaoloja jne.). Jos vastaajalla ei ole lainkaan säännöllistä
työaikaa, vaan 'on vain tehtävä työnsä', merkitse EOS. Esimerkiksi johtajilla ja toimi-
henkilöillä ei ole aina kiinteää työaikaa.

Tuotannollisista tai taloudellisista syistä lyhennetty työviikko ei vaikuta säännölliseen
viikkotyöaikaan.

Pekkasvapaa vaikuttaa säännölliseen viikkotyöaikaan vain, jos se on toteutettu vii-
koittaisen säännöllisen työajan lyhentämisenä. Jos pekkasvapaat pidetään kokonaisina
päivinä pitkin vuotta tai pidempinä jaksoina, se vähennetään tehdystä työajasta.

Opettajien säännölliseen työaikaan luetaan oppivelvollisuustuntien lisäksi noin 2 yli-
tuntia päivässä.

Päivystys tai varuillaanolo työpaikalla tai kotona ei vaikuta säännölliseen työaikaan.

Yrittäjien, ammatinharjoittajien, freelancereiden yms. säännöllinen työaika on tehdyn
työajan keskiarvo noin kolmen kuukauden ajalta.

P04036–P04038 HeKys 36–38 Eläkevakuutusmaksut

Näihin vastaavat työllistämistuella työllistetyt tai oppisopimuskoulutuksessa olevat. Ks. kysymykset 51–52A.

P04039 HeKys 39 Korvaus työharjoittelusta, oppisopimuskoulutuksesta tms.

Oppisopimuskoulutuksessa olevat, erilaisilla tuilla työllistetyt tai työharjoittelussa olevat vastaavat. Näihin ryhmiin kuuluvat voivat saada palkkaa työnantajalta tai sitten päivärahaetuutta tai tukia. Jos henkilö saa sekä palkkaa että etuuksia, valitaan suurempi markkamäärä.

P04040 HeKys 40 Koulutus

Ks. ohje HeKys 30. Esitetään palkkatyössä oleville.

P04042–P04043 HeKys 42–43 Työsuhteen määräaikaisuus

Pysyvässä työsuhteessa oleviksi luetaan:

työsopimussuhteessa oleva palkansaaja (työnantaja on yksityinen, valtio tai kunta), jonka työsopimus (suullinen tai kirjallinen) on voimassa toistaiseksi, eikä sen päättymisajankohtaa ole sovittu.

virkasuhteessa oleva palkansaaja (työnantajana valtio tai kunta), joka hoitaa omaa virkaa (se voi olla myös ns. ylimääräinen tai tilapäinen virka) tai joka hoitaa määräaikaista virkaa, mutta jolla on oma pysyvä virka tai toimi.

tilapäisesti työstä poissaoleva, jos hänellä on oikeus palata entiseen työhönsä (esim. opinto- tai virkavapaa, äitiys- tai isyysloma).

Epäselvissä tapauksissa pysyväksi määritellään työsuhde, joka kestää vähintään vuoden.

Määräaikaisessa työsuhteessa olevaksi luetaan palkansaaja, jonka työsopimus on solmittu määräajaksi, koeajaksi tai tietyn työn suorittamisen ajaksi. Tähän ryhmään luetaan myös määräaikaista virkaa tai tointa hoitavat, joilla ei ole omaa pysyvää virkaa tai tointa.

P04051–K52A HeKys 51–52A Yksityiset eläkevakuutusmaksut

Kysymykset esitetään palkansaajille. Nämä ovat henkilön itsensä järjestämiä ja maksamia. Ne eivät ole mitenkään sidoksissa henkilön työhön tai ammattiin. Näitä ovat erilaiset yksilölliset eläkevakuutukset. Jos työnantaja maksaa tällaisesta vakuutuksesta eläkemaksut luontaisena, ne kirjataan kohtiin K51A ja K52A.

P04053–P04054 HeKys 53–54 Asema työssä

Kysymyksiä käytetään henkilön aseman määrittelyyn työpaikan organisaatiossa. Jos vastaus molempiin kysymyksiin on 'kyllä', haastateltavan katsotaan olevan johtavassa

asemassa. Jos vastaus kysymykseen 53 on 'kyllä', mutta kysymykseen 54 'ei', henkilö on valvojan/esimiehen/työnjohdollisessa asemassa. Vastaus 'ei' kysymykseen 53 merkitsee sitä, että haastateltava on työntekijäasemassa. Henkilön asemasta saadaan näin kysymällä objektiivisempi käsitys kuin suoraan kysymällä.

P04055–P04059 HeKys 55–59 Työnantajan tarjoamat palvelut

Tässä kysytään nimenomaan tarjolla olevia palveluja. Jos niitä on mahdollista käyttää, vastataan kyllä, vaikka ei olisikaan niitä käyttänyt.

'Terveystarkastus' sisältää kaikki työntekijöiden terveydenhoitoon liittyvät palvelut, kuten sairausvakuutuksen, ilmaisen sairaanhoidon, lääkärin yms. palvelut, ensiapupisteet, säännölliset terveystarkastukset.

'Koulutus tai työharjoittelu' tarkoittaa varsinaista koulutusta ja harjoittelua, joka voi olla työnantajan järjestämää tai kustantamaa. Sillä ei tarkoiteta omassa työssä oppimista.

P04060–P04061 HeKys 60–61 Kuukausiansiot

Kuukausituloja kysytään kahdessa kohdassa henkilölomakkeella. Tämä kysymys koskee vain palkansaajien päätyötä ja tämänhetkistä tilannetta. Jos vastaajan on vaikea antaa tavanomaista kuukausiansiota, kirjoita huomautus, miltä ajanjaksolta tieto on peräisin. Myöhemmin kysytään vielä viime vuoden tuloista kysymyksestä 187 lähtien. Lisäksi kotitalouslomakkeella kysytään kotitalouden kaikkia yhteenlaskettuja nettotuloja kuukaudessa tällä hetkellä.

Joissakin tapauksissa esimerkiksi yhden hengen kotitaloudessa eri kohdissa kysytyt tulot saattavat olla samoja, mutta yhtä lailla ne voivat olla eri summia. Tilanteet ovat voineet muuttua ja tulot sen mukana.

P04062–P04063 HeKys 62–63 Säännöllinen viikkotyöaika

Ks. ohje kysymyksessä HeKys 35. Aikaisemmin ilmoitetut työtunnit poluttavat tästä alkaen kysymykset eri tavalla alle 30 tuntia ja vähintään 30 tuntia viikossa työskennelleille. Tätä rajaa pidetään käytännöllisenä mittana osa-aikaiselle ja kokoaikaiselle työlle. Työmatkoihin ja ruokailutaukoihin kulunut aika ei ole työaikaa.

Yrittäjän kotona tekemä työ lasketaan työaikaan. Palkansaajan kotona tekemä työ lasketaan mukaan vain, jos siitä on selkeästi sovittu työnantajan kanssa. Vapaaehtoisesti kotiin kannetut työt tai ajan puutteen vuoksi kotona tehdyt työt eivät kuulu mukaan.

P04064 HeKys 64 Syy osa-aikatyöhön

Kortti H3.

Jos kaksi tai useampi syy on haastateltavan mielestä yhtä tärkeitä syitä, valitaan aina se, joka on listalla ylimpänä. Lista on laadittu siten, että ylempi aina ohittaa näissä tilanteissa alempana olevan.

P04065–P04071 HeKys 65–71 Tyytyväisyys työhön

'Työolot ja -ympäristö' viittaavat lähinnä työpaikan fyysiseen työympäristöön (ilma, valo, tila, lämmitys, ergonomia jne.). Siihen voivat kuulua myös henkilöiden väliset suhteet työpaikalla. Palkka ja muut työsuhteeseen kuuluvat ehdot eivät kuulu kysymyksen piiriin.

'Etäisyys työpaikkaan tai työmatka' viittaavat säännöllisen työmatkan luonteeseen (käytetty aika, matkustusmukavuus jne.). Jos säännöllistä työmatkaa ei ole, kysymys voidaan esittää muodossa 'Työn edellyttämät matkat'. Jos kummankaan tyyppisiä matkoja ei ole, merkitse 'täysin tyytyväinen' ellei haastateltava vastaa tästä poikkeavalla tavalla.

P04072 HeKys 72 Poissaolo työstä

Jos haastattelu pidetään haastateltavan loma-ajan jälkeen, kysymykseen tulee vastata neljän viimeisen työviikon osalta. Kysymykset 73–75 viittaavat kuitenkin viimeiseen neljään viikkoon riippumatta siitä, olivatko ne normaaleja työviikkoja.

P04074 HeKys 74 Sivutyöpaikan ammatti

Ks. ohje HeKys 20.

P04075 HeKys 75 Säännöllinen viikkotyöaika sivutyöpaikassa

Ks. ohje HeKys 35.

Mikäli haastateltavalla on useita sivutyöpaikkoja, laskekaa yhteen niissä tehdyt työtunnit.

P04080–P04083 HeKys 80–83 Työnetsintä

Huomaa, että kysymysten **viiteajankohdat vaihtelevat** (4 viikkoa, 12 kuukautta). Pyri tekemään erot selviksi myös haastateltavalle.

P04084 HeKys 84 Pääasiallinen toiminta (ei-aktiivit)

Kortti H4.

Kysymyksessä luetellut toimintavaihtoehdot vastaavat Kotitaloustutkimuksen (kysymyksen TjKys 19) määritelmiä.

P04087–P04088 HeKys 87–88 Piilotyöttömät

Kortti H5.

Piilotyöttömät määritellään näiden kahden kysymyksen perusteella. Piilotyötön on henkilö, joka sekä haluaisi että voisi ottaa vastaan työtä, jos hänelle sopivaa työtä olisi kotipaikkakunnalla saatavilla. Piilotyötön ei ole kuitenkaan aktiivisesti etsinyt työtä. Tässä haetaan henkilön omaa näkemystä, ei mitään virallisiin määrittelyihin perustuvia

piilotyöttömiä. Jos esteitä työn etsintään on useita, valitaan tärkeimmäksi aina ylempi vaihtoehto ennen alempaa.

P04089 HeKys 89 Taloudellinen toiminta (osa-aikaiset)

Vrt. HeKys 3. Kysymyksessä luetellut toimintavaihtoehdot vastaavat Kotitaloustutkimuksen (kysymyksen TjKys 19) määritelmiä.

P04090 HeKys 90 Ammatti (osa-aikaiset)

Ammatin koodaus, ohje yms. ovat samat kuin Kotitaloustutkimuksen kysymyksessä TjKys 20–28. Tässä kysymyksessä viiteajankohta on vain 7 päivää.

K91TUI-P04091 HeKys 91 Työpaikan toimiala (osa-aikaiset)

Ks. ohje HeKys 26.

P04092–P04093 HeKys 92–93 Viikoittainen kokonaistuntimäärä (osa-aikaiset)

Huomaa ero kysymyksiin 35, 62 ja 75 verrattuna. Jos haastateltavalla on useita työpaikkoja, kysymys koskee säännöllisten työtuntien kokonaismäärää sekä palkallisia että palkatta tehtyjä. Myös ylityöt mukaan, jos niitä tehdään säännöllisesti. Jos työ on epäsäännöllistä, pyydä haastateltavaa tekemään keskimääräinen arvio esim. viimeisen neljän viikon ajalta. Jos tavanomaista työaikaa on mahdotonta arvioida, on lomakkeella vaihtoehto myös tätä vastausta varten.

Yrittäjien kotona tekemä työ lasketaan mukaan, jos se on säännöllistä. Palkansaajan kotona tekemä työ lasketaan mukaan, jos siitä on sovittu työnantajan kanssa.

P04094 HeKys 94 Syy osa-aikatyöhön

Kortti H6.

Jos syitä on useita, valitaan tärkeimmäksi syyksi listalta aina ylempi ennen alempaa.

P04095–P04097 HeKys 95–97 Kuukausiansiot (osa-aikaiset)

Ks. ohje HeKys 60–61. Kysymys koskee yhtä lailla palkansaajia, yrittäjiä ja avustavia perheenjäseniä. Yrittäjälle merkitään bruttopalkaksi tulo, josta on vähennetty toiminnan kustannukset, mutta ei veroja ja sosiaaliturvamaksuja. Netosta on vähennetty pois myös nämä viimeksi mainitut. Palkatta työskentelevälle perheenjäsenelle laitetaan tuloksi 0 markkaa.

P04099 HeKys 99 Työnetsintäaika

Työnetsintäajaksi ymmärretään tässä viimeisintä yhtäjaksoista, enemmän tai vähemmän aktiivista työnetsimisaikaa.

P04100 HeKys 100 Palkkavaatimus

Haastattelijan on syytä hienovaraisesti kysyä palkkavaatimusta uudelleen, jos se tuntuu työtunteihin nähden kovin epätodennäköiseltä.

P04103 HeKys 103 Työttömyyskorvaus tai -tuki

Ansiosidonnainen päiväraha, peruspäiväraha tai työmarkkinatuki.

P04104 HeKys 104 Työnhakijana työvoimatoimistossa

Työnhaku on voimassa, jos vastaaja on käynyt ilmoittautumassa työnvälittäjälle, eikä ole katkaissut työnhakuaan ilmoittamalla siitä työvoimatoimistoon. Jos vastaajalla on karenssi, tai hän on työvoimakoulutuksessa, katsotaan työnhaku voimassaolevaksi.

P04106 HeKys 106 Työnhakutavat

Huomaa ero EU-työvoimatutkimukseen: Lue koko vastausvaihtoehtolista haastateltavalle. Yksikin 'kyllä'-vastaus riittää myöntäväksi vastaukseksi koko kysymyksen.

P04107 HeKys 107 Miksi ei etsi työtä

Kuten EU-työvoimatutkimuksessa: Henkilöt, jotka eivät ole etsineet työtä, koska odottavat työttömyyseläkkeelle pääsyä, laitetaan kohtaan 'Muu syy'.

P04111 HeKys 111 Viimeisimmän työtarjouksen hylkääminen

Kortti H7.

P04119 HeKys 119 Taloudellinen toiminta viimeiseksi jääneessä työpaikassa

Kysymys koskee haastateltavan taloudellista toimintaa viimeiseksi jääneessä työpaikassa (työ jo loppunut).

Kysymyksessä luetellut toimintavaihtoehdot vastaavat Kotitaloustutkimuksen (kysymyksen TjKys 19) määritelmiä.

Jos henkilöllä on ollut useita työpaikkoja samalla kertaa, kysymykset koskevat sitä työtä, jonka kohde määrittelee päätyökseen tai johon hän on käyttänyt eniten aikaa.

P04120 HeKys 120 Ammatti viimeiseksi jääneessä työpaikassa

Ammatin koodaus, ohje yms. ovat samat kuin Kotitaloustutkimuksen kysymyksessä TjKys 20–28.

K121NIM-P04121 HeKys 121 Viimeiseksi jääneen työpaikan toimiala

Toimiala kysytään ja koodataan samoin kuin Kotitaloustutkimuksen kysymyksessä TjKys 20–28. Myös haastatteluohje on sama.

P04122 HeKys 122 Viimeiseksi jääneen toimipaikan koko

Ks. ohje HeKys 27.

P04123–P04124 HeKys 123–124 Viimeiseksi jääneen työpaikan institutionaalinen sektori

Ks. ohje HeKys 28.

P04125–P04126 HeKys 125–126 Työasema viimeiseksi jääneellä työpaikalla

Ks. ohje HeKys 53–54.

P04127 HeKys 127 Työaika viimeiseksi jääneellä työpaikalla

Merkitse ensisijaisesti vastaajan ilmoituksen mukaan. Säännöllistä viikkotyöaikaan verrataan ko. ammatin tai alan normaaliin työaikaan, ei yleiseen työaikaan. Jos työaika on työn luonteesta johtuen lyhyempi kuin muiden alojen säännöllinen työaika, ei sitä lueta aina osa-aikatyöksi.

Yleisohjeena epäselvissä tapauksissa on, että jos työaika on 1–30 tuntia viikossa, on kyseessä osa-aikatyö. Jos työaika on 35 tuntia tai enemmän, on kyseessä koko-aikatyö. Jos viikkotyöaika on 31–34 tuntia, eikä vastaaja osaa sanoa, oliko työ koko- tai osa-aikainen, merkitään EOS.

P04128 HeKys 128 Syy työn lopettamiseen

Kortti H8.

P04129–P04131 HeKys 129–131 Eläkevakuutusmaksut

Ks. ohje HeKys 51–52A. Esitetään joskus vähintään 15 tuntia viikossa työskennelleille.

P04132–P04135 HeKys 132–135 Haastattelussa läsnäolevat

Kysymyksen tavoitteena on selvittää, kuinka usein haastattelutilanteessa ovat paikalla vain haastattelija ja haastateltava. Kysymys on tarkoituksella sijoitettu keskelle haastattelua. Tässä kirjataan pelkästään juuri tällä kohtaa läsnäolevat henkilöt.

P04136–P04137 HeKys 136–137 Lasten hoito

Kysymys koskee vain palkatonta lasten hoitoa. Tähän tulee kaikki vastaajan suorittama lastenhoito, olivatpa lapset omia tai vieraita, terveitä tai vammaisia. Viikottaisen hoitoajan selvittäminen saattaa olla helpompaa, jos vastaaja ajattelee ensin päivittäistä lastenhoitoaikaansa ja kertoo tämän ajan 7:llä.

P04138–P04141 HeKys 138–141 Muiden henkilöiden kuin lasten hoito

Kysymykseen 141 laitetaan yleensä keskimäärin viikon aikana käytetty aika näiden henkilöiden hoitamiseen. Hoito saattaa olla esimerkiksi kerran viikossa tai viikon jokainen päivä tapahtuvaa.

P04143 HeKys 143 Työhönmenoesteet

Tällä kysymyksellä selvitetään, onko hoitovastuu esteenä ansiotyölle. Henkilö ei voi esimerkiksi ottaa hoitovastuunsa vuoksi mieluiten haluamaansa työtä tai ei voi tehdä niin pitkää työpäivää kuin muutoin tekisi.

P04144 HeKys 144 Kuuluminen yhteisöihin

Aktiivinen asian harrastaminen ei ole tärkeätä. Kyllä-vastaukseen riittää, että yleensä kuuluu johonkin kysytyistä yhteisöistä.

P04145–P04147 HeKys 145–147 Sosiaalinen kanssakäyminen

Kysymyksen 147 tarkoituksena on seuloa joukosta äärimmäisen eristäytynyttä elämää viettävät. Kyllä-vastaukseen riittää kanssakäyminen esimerkiksi viranomaisten kanssa, ostoksilla ja matkustettaessa. Kyseessä ei siten tarvitse olla varsinainen sosiaalinen kontakti tai ihmisten kanssa seurustelu, virallinen asiointikin riittää.

P04148–P04170 HeKys 148–170 Koulutus

Koulutuksella tarkoitetaan tässä kysymyssarjassa viime tai tänä vuonna perustutkinnon hankkimiseen tähtäävää, kaikkea ammattiin tai työhön liittyvää koulutusta ja lisäksi kaikkea muuta harrastuksenomaista kieli- ja aikuisopiskelua. ECHP ottaa mukaan siis myös koulutuksen, joka on harrastusta (HeKys 169) tai itsensä kehittämistä (HeKys 170) ja joka ei kuulu varsinaisesti peruskoulutukseen tai ei liity nykyiseen tai tulevaan työhön. Jos henkilön opiskelu on harrastus, ei siis tähtää varsinaisesti ammattitaidon parantamiseen, vastataan H148:aan Ei, jonka jälkeen tulee hyppy H169:ään (Onko harrastanut kieliä) ja H170:een (Onko harrastanut muuta aikuiskoulutusta). Jos kielikoulutus liittyy henkilön työhön, se on yleensä joko henkilöstö-, työpaikka- tai ammatillista (täydennys-)koulutusta, eli useimmiten H153 vaihtoehto 5: ammattiin johtava tai työhön liittyvä koulutus.

Viiteajanjakso "viime tai tämä vuosi" tarkoittaa, että koulutus on haastatteluhetkellä vielä meneillään tai päättynyt vuoden 1996 tai 1997 aikana. Jos viiteajanjaksona on ollut useammanlaista koulutusta, laitetaan tähän se, jota vastaaja pitää hänelle hänen uransa kannalta merkittävimpana. Jos ei osaa ratkaista, laita viimeisin.

Työpaikalla tapahtuva omaan työhön perehdyttäminen ei sellaisenaan ole tässä tarkoitettua koulutusta.

Kysymys 154: Opiskeleeko tutkintoa varten? Jos koulutus on kokopäiväistä ja yleensä kestää vähintään 6 kk, voidaan sitä sanoa tutkintoon johtavaksi koulutukseksi. Eli tämän mittaiselta kurssilta henkilö saa jo tietyn ammattipätevyyden.

Kysymys 155: Koulutuksen kokonaiskesto. Kesto tarkoittaa sitä ajanjaksoa, jona kurssi tai koulutus on pidetty. Jos kurssi on moniosainen lasketaan mukaan koko ajanjakso ensimmäisen jakson alusta viimeisen jakson loppuun.

Kysymys 165: Kurssi katsotaan täyspäiväiseksi, jos sen ohella ei voi, ainakaan periaatteessa, tehdä mitään muuta. Käytännöllinen sääntö täysipäiväisestä koulutuksesta on: vähintään 5 tuntia päivittäin ja vähintään 4 päivänä viikottain. Alle 4 päivän kurssi katsotaan täyspäiväiseksi kurssiksi, jos päivät ovat 5 tuntisia ja päivät pidetään peräkkäin. Yhden päivän täyspäiväinen kurssi on vähintään 5 tuntia kestävä.

Osa-aikainen kurssi määritellään sellaiseksi, että sen ohella henkilö voi tehdä jotakin muuta joko osa- tai jopa täyspäiväisesti.

Kysymys 169, 170: Näillä kysymyksillä selvitetään harrastuksen omaista tai muuten kehittävää koulutusta, ei ammattiin tai työtaitojen parantamiseen tähtäävää koulutusta.

P04171–P04184 HeKys 171–184 Pääasiallinen toiminta

Kortti H9.

Pääasiallisen toiminnan kysymisessä noudatetaan samoja ohjeita kuin Kotitaloustutkimuksessa. Kysymys "Muuttuiko pääasiallinen toimintanne vuoden 1996 aikana?" tuotti viimeksi jonkin verran hankaluuksia. Pääasiallinen toiminta on muuttunut (vastaus=kyllä), jos henkilö on esimerkiksi ollut alkuvuodesta 4 kuukautta palkkatyössä, sitten loppuvuoden työttömänä. Eli hänellä on ollut useammanlaista pääasiallista toimintaa vuoden aikana. Taas pääasiallinen toiminta ei ole muuttunut (vastaus=ei), jos henkilö on koko 12 kuukauden ajan tehnyt pääasiassa yhtä ja samaa vaikkapa hoitanut omaa kotitaloutta.

Jos henkilön pääasiallinen toiminta on muuttunut vuoden aikana (vastaus=kyllä), aletaan kysyä hänen toimintaansa kuukausitasolla, mitä hän teki minäkin kuukautena. Jos taas hän on tehnyt samaa koko vuoden (vastaus=ei), kysytään vain, mikä tämä toiminta on ollut.

Pääasiallinen toiminta on aina ANSIOTYÖTÄ, jos työtunteja on vähintään 15 tuntia viikossa. Muussa tapauksessa henkilö valitsee pääasiallisen toimintansa MUU KUIN ANSIOTYÖ -luokista.

Jos samana kuukautena esiintyy kahdenlaista toimintaa, on työssäkäynti (taloudellinen aktiivisuus) aina etusijalla, jos työssä on oltu puolet tai suurinpiirtein puolet kuukaudesta. Jos taas taloudellista aktiivisuutta (koodit 01...04) on ollut samassa kuussa useammanlaista, menee ylempänä oleva koodi aina ohi alempana olevan. Esim. tietyssä kuussa on lähes tasavahvasti koodeja 2 ja 4, valitaan tällöin 2.

Jos henkilö ei tee työtä vähintään 15 tuntia viikossa, valitaan jokin koodeista 05...10. Jos henkilöllä on tasavahvasti joitakin näistä, hän itse valitsee sopivimman vaihtoehdon toimintaan eniten käyttämänsä ajan perusteella.

P04186**HeKys 186 Muu ansiotyö**

Tämä (kuten myös jatkossa HeKys 213 ja 224) kysytään niiltä, jotka eivät edellä ole ilmoittaneet pääasialliseksi toiminnakseen ansiotyötä (eli jotakin neljästä ensimmäisestä vaihtoehdosta kysymyksessä 172). Tässä kysytään mitä tahansa tuloja tuottanutta työtä riippumatta työtuntien määrästä tai työn ajallisesta kestosta. Jos korvaus on merkityksetön, sitä ei oteta mukaan.

P04187**HeKys 187 Henkilökohtaiset tulot viime vuonna**

Tässä kysytään kaikkea tuloa, jonka henkilö on saanut viime vuoden aikana työnantajan palveluksessa. Kaikki satunnaisestakin työstä sekä työharjoittelusta tai oppisopimuskoulutuksesta saatu tulo kuuluu mukaan, vaikka tulot olisivat olleet vähäiset.

Tähän ei kuitenkaan oteta apurahoja tai stipendejä. Ne kysytään tulonjaon lomakkeella myös ECHP:tä varten. Myös opintorahat saadaan rekistereistä, niitä ei kysytä tässä. Yrittäjien tuloista tähän vain, jos tulo on otettu palkkana.

K187A**HeKys 187A Filtteri markkamääriin**

Uusi filtteri. Jos henkilön palkkatulot kuukaudessa olivat viime vuonna samat kuin tällä hetkellä, pääsee kahdesta seuraavasta kysymyksestä yli vastaamalla tähän Kyllä.

P04188–P04192**HeKys 188–192 Tavanomaiset tulot ja niiden saantiaika**

Tuloja koskevissa kysymyksissä tässä kuten muissakin lomakkeen kohdissa kysytään sekä tavallisimmin saatua tuloa kuukaudessa että tulonsaantikuukausia edellisen vuoden aikana. Nämä molemmat tiedot on tärkeätä saada, jotta saamme kertolaskulla koko vuoden tulot. Lisäksi työkuukaudet kertovat myös työn säännöllisyydestä.

Kysymykset 188–189. Jos työpaikka on muuttunut viime vuoden aikana, laitetaan tähän palkka pisimmästä työsuhteesta. Jos palkka on noussut, laitetaan palkankorotuksen jälkeinen palkka.

Kysymys 190 Työssäolokuukaudet. Jos palkkojen ero työpaikanmuutos-, palkanmuutos- tai työajanmuutostilanteessa ei ole kovin suuri, laitetaan tähän koko vuoden työssäolokuukaudet sellaisenaan. Jos palkkojen ero kuukaudessa on selvä, vähintään 1.000 markkaa/kk, kirjoita lisätiedot huomautusnäyttöön: Monelta kuukaudesta sai mitäkin palkkaa.

Tärkeintä on, että kaikki palkkatulot ja työssäolokuukaudet tulevat kirjatuiksi.

Jos tulo on saatu kertasuorituksena tai jos tulot ovat niin epäsäännölliset, että keskimääräistä kuukausituloa ja saantikuukausia on mahdotonta ilmoittaa, merkitse

- koko vuonna saatu summa sellaisenaan (joko kertasuoritus tai epäsäännölliset erät summattuna koko vuoden tasolle) ja

- kirjoita kuvausta huomautusnäyttöön siitä, millaisia tulonsaantijaksot ovat olleet ja/tai montako maksukertaa on ollut vai onko kyse vain kertasuorituksesta ja

- kirjoita saantikuukausien kohdalle ohjeen mukaan 97.

Huomaa, että tässä kysymyksessä tuloja kysytään viime vuodelta, kun edellä (HeKys 60–61) niitä kysyttiin haastatteluhetkellä.

P04195–P04196 HeKys 195–196 Lisätulot

Pyöristä lisätulojen saantiaika täysiksi kuukausiksi. Kaikki alle kuukauden kestoiset lisätyöt pyöristetään ykköseksi (1 kk), vaikka työ olisi kestänyt alle puoli kuukautta.

P04197–P04212 HeKys 197–212 Muut ansiot

Kysymys 201–202. Lomaraha (jossakin käytetään vielä termiä lomatapaluuraha) on suoritus, joka on 50 prosenttia loma-ajan palkasta (miinus verot, sillä tässä kaikki kysytään nettona).

Loma-ajan palkka taas on normaali palkka, joka juoksee kaikille koko loman ajan. Loma on normaalia palkansaantiaikaa eli kokovuotisessa työsuhteessa henkilöllä on 12 työkuukautta, vaikka hän olisi siitä ollutkin esimerkiksi kuukauden lomalla. Loma-ajan palkka ei mitenkään liity lomarahaan eikä kuulu kysymykseen 201.

Tähän kirjataan kaikki erilaiset työnantajalta saadut lomiin liittyvät etuudet, esim. loma työnantajan lomanviettopaikassa tai työnantajan osin kustantama matka, jotka sitten pitäisi arvioida käypänä arvona markkakenttään. Käytä EOS, jos et saa arviota. Tähän ei laiteta ammattiliittojen loma-avustuksia.

Kysymys 203–204. Bonus tarkoittaa usein Suomessa tulospalkkiota, jota henkilö, ryhmä, toimisto tms. saa ylitettyään toimintavuodelle asetetut markkamääräiset tulostavoitteet.

Kysymys 205–206. Muu kertasuoritus voi olla esimerkiksi ns. "kultainen kädenpuristus" eli työn loputtua maksettava kertakorvaus, jollei se jo sisälly aikaisemmin kysytyyn palkkatuloon. Se voi olla myös esim. jouluraha tai muu tavarana saatu lahja tai etuus, jonka markkamääräinen arvo kirjataan.

Kysymys 207. Yhtiön osakkeiden markkamääräinen arvo kirjataan niiden markkina-arvon mukaan saantihetkellä.

Kysymys 209–211. Muu etuus voi olla esim. autoetu tai muu sellainen työnantajan myöntämä etu, jota ei ole kysytty kysymyksessä 55–59 Työnantajan tarjoamista etuuksista. Ruokailuetua tähän ei kuitenkaan laiteta.

P04213–P04216 HeKys 213–216 Yrittäjän tulot

Jos muu talouden jäsen vastaa yrittäjätoiminnasta (HeKys 215, 216), ota tämän muun jäsenen jäsennumero kohdelomakkeelta ja kirjoita se 216:een.

Yrittäjätoiminnan tulot saamme rekeisteritietona.

P04224**HeKys 224 Verottomat lisätulot**

Tähän kysytään vain verottomat tulot. Kaikki muu verollinen yrittäjätulo tulee rekisteritietona.

P04225**HeKys 225 Säännöllinen/epäsäännöllinen tulo**

Veroton lisätulo ei kovinkaan usein liene säännöllistä. Säännöllisellä tulolla tarkoitetaan vähintään 6 kuukauden aikana saatua tuloa vuodessa. Säännöllisyyteen riittää, että saatu summa kattaa vähintään puolen vuoden jakson, vaikka maksukaudet olisivatkin jossakin määrin epäsäännölliset.

P04329**HeKys 329 Yksityishenkilöiltä saatu raha-apu**

Huomaa, että tähän kirjataan vain yksityisiltä henkilöiltä saatu rahallinen apu ja tuki, mutta saatuja perintöjä, lahjoja jne. ei tähän. Ne laitetaan kotitalouskohtaiselle lomakkeelle KoKys 126–127. Älä laita päällekkäisiä eriä eri henkilöille. Laita kotitalouden yhteisesti saamat erät viitehenkilölle tai jos häntä ei voida katsoa avun saajaksi, vanhimmalle saajalle.

P04350–P04352**HeKys 350–352 Yksityinen sairausvakuutus**

Tässä kysymyksessä haetaan vain itse maksettuja sairausvakuutuksia joko suoraan vakuutusyhtiölle tai työpaikan sairauskassaan. Yleinen KELA:n järjestämä sairausvakuutus ei kuulu tähän. Ne tiedot tulevat rekisteritietoina.

Yksityinen sairausvakuutus voi kattaa sairaanhoidon kokonaan tai osittain, työtulon menetyksen kokonaan tai osittain tai jotakin muuta sairaudesta johtuvaa taloudellista menetystä. Vakuutuksen kattamat sairaanhoitokulut voivat tarkoittaa lääkärin tai muun sairaanhoidon asiantuntijan palkkioita, kaikkia sairaalassaolosta aiheutuneita kustannuksia, lääkekustannuksia ym.

Lapsille otetut yksityiset vakuutukset voidaan laittaa jomman kumman vanhemman lomakkeelle. Joissakin maissa yksityinen vakuutusturva on usein perhekohtaista ja kysytään toisella tavoin kuin meillä. Siksi nämä lasten vakuutukset voidaan ikäänkuin perhekohtaisina vastaavasti laittaa vanhemmille.

P04364–P04373**HeKys 364–373 Muutot**

Näissä muuttoja koskevissa kysymyksissä ei välitetä lyhyistä väliaikaisista oleskeluista. Väliaikaisena pidetään alle vuoden mittaista poissaoloa. Kysymyksissä haetaan normaalia, pysyvää olinpaikkaa, mutta väliaikaiset poissaolot jätetään huomiotta.

P04377**HeKys 377 Ensimmäisen työpaikka**

Opiskelun lomassa tehtyjä väliaikaisia töitä ei pidetä varsinaisena ensimmäisenä työpaikkana. Varsinainen työnteon aloittaminen joko suoraan koulun penkiltä tai ammatin valmistumisen jälkeen on tässä tarkoitettu ensimmäinen työ. Normaalisti vielä vaaditaan, että työtä tehdään vähintään 15 tuntia viikossa ja että työsuhde on kestänyt ainakin 6 kuukautta.

P04378–P04381 HeKys 378–381 Työttömyys

Työttömyyden määrittelee tässä kohde itse. Työttömänä olon ei tarvitse täyttää mitään viranomaismääritelmiä, vaan näissä kysymyksissä haetaan työntekijän itsensä käsitystä työttömyydestään.

K382–P04394 HeKys 382–394 Korkein tutkinto tai koulutus

Tässä kysytään nimenomaan jo suoritettua korkeinta peruskoulutusta tai tutkintoa. Edellä HeKys 148–170:ssä kysyttiin meneillään olevaa koulutusta tai juuri käytyjä kursseja. Harrastuksenomaista koulutusta tai itsensä kehittämistä ei tässä oteta mukaan.

Kysymys 382: Pohjakoulutus. Koulutus pitää olla jo loppuun suoritettu, ei meneillään olevaa. Peruskoulun 9. luokalla opiskeleva voi jo olla 16 vuotta täyttänyt, jolloin merkitään suoritetuksi vaihtoehto 3 (On suoritettu kansakoulu, peruskoulun ala-aste tai kansalaiskoulu). Lukiolaiset ovat yleensä 17–19-vuotiaita ja heille valitaan vaihtoehto 2 (On suoritettu peruskoulu, keskikoulu tai kansalaiskoulu). Myös peruskoulun 10. luokkalaiset ovat jo suorittaneet peruskoulun eli valitaan vaihtoehto 2.

Kysymys 383: Ammatillinen tai korkeakoulututkinto. Tutkinnon suoritustaso merkitään sen mukaan, minkä asteinen tutkinto oli, kun haastateltava sen suoritti. Esimerkiksi monet aikaisemmin opistotason tutkinnot saattavat nykypäivänä olla ammattikorkeakoulututkintoja.